

BOŽIDAR NAGY, DI

RATKO ČAPEK
osvajač Bijelih stijena

Izdavač: Postulatura za beatifikaciju Ivana Merza
Zagreb, 1975.

S A D R Ź A J

Predgovor
Otvorena vrata
Na očevim ramenima
Zmija u džepu
Bratstvo »Rupčići«
Na Zvezdarnici
Inspiracija dubokog prijateljstva
Zvijezda jačeg sjaja
Zavjet u ćeliji
Banket u Tomislavovu domu
Što je zapravo planinarstvo
Planinarstvo u našoj zemlji
Neumorni planinar

Biser naših planina – Bijele stijene
Runolist na Bijelim stijenama
Put u lijepu šumu
Konačni dilj planinara – stijene
Dani uzvišenosti i ljepote
Na Rajskim livadama
U zagrljaju stijene
Da li je planinarski rizik moralno opravdan?
Najbolji među najboljima
Trajan spomen
Svijetla točka na obali

Predgovor

Široj javnosti nije poznato ime Ratko Čapek. Ipak to ime skriva jedan bogati mladi život proživljen na zagrebačkim ulicama i u planinama naše domovine, život koji je vrijedan da se upozna, život koji mladom čovjeku današnjice može puno toga reći. Mladi ljudi često puta su nezadovoljni onim što im pruža naša civilizacija, koji puta osjećaju prazninu u svojoj duši uza sav visoki standard. Industrijalizacija čovjeka sve više otuđuje od prirode, a potrošačko društvo zatvara ga u svijet osobnih interesa i guši u svojim sebičnim zahtjevima.

Jedan mladić, student tehnike, koji se svemu tome uspio othrvati, koji se izdigao nad sivilo svakidašnjice i svoju mladost proživio vedro, bogato, oplemenjujući svoju dušu i duše drugih, zaslužuje da ga se upozna. Iako nas dijeli dosta godina od njegova života, on ipak pripada ovoj poslijeratnoj generaciji mladih, i s njome ima puno toga zajedničkog.

Najljepše vrline što ih mladi čovjek može posjedovati Ratko je ostvario u svome biću i sjedinio ih u jednu skladnu cjelinu: kršćansko uvjerenje, ljubav prema prirodi i požrtvovni altruizam. Svojim životom pokazao je Ratko kako se korisno može upotrijebiti slobodno vrijeme, kako se energija i stvaralaštvo mladih godina mogu usmjeriti prema vrijednostima koje su trajne, vječne, i koje čovjeka uzdižu do punine života.

Predajući javnosti ovaj kratki prikaz Ratkova života želimo da njegov primjer današnjim mladima pokaže put prema autentičnim vrednotama ljudskog života. To je želja i njegovih prijatelja koji su nam na stranicama što slijede o tome dali svoje zahvalno svjedočanstvo.
Zagreb, 1975. *o. Božidar Nagy*

*Ratko - uvijek vedar i nasmijan,
pun poleta, samopouzdanja i vjere
u budućnost - takva ga poznajemo.
Takav je živio i djelovao među nama
u odsjeku, logoru i šatoru, na izletu
i užetu ...*

Jednog smo se jutro nas četvero tiho izvukli iz šatora, da ga ne probudimo i krenusmo na put. Ostavili smo ga spavati, jer se tek oko sedam sati imao sastati sa slovenskim alpinistima da krenu put Šipka. Magla se polako dizala, obzorje se čistilo, dok smo se uspinjali i tražili kratice puta za pod Špik. Preko povaljenog drveća i granja stigli smo u dolinu sličnu srcu. Put nas je vodio preko snježnika u položen, drobljiv žlijeb, te po njemu gore. Odmah iza nas ušli su u žlijeb i slovenski alpinisti. Žurilo im se pa su prošli naprijed. Malo zatim javio se iz doline Ratko svojim zovom. Žurio je da stigne grupu ispred nas. I njega smo propustili naprijed. Projurio je s Jerkom mimo nas i uskoro smo ga izgubili iz vida. Još koji kamen odozgor »za pozdrav« i onda sve tiho, mirno; užurbane naveze nestale su, a mi smo polako nastavili svoj put. Na trećini visine stijene ostavili smo Dibonov smjer i Špik i krenuli odvojkom za Frdamane police. Na podnožju Zelene glave, između Frdamanih polica i Šipka, dokoturao se odbijajući se od stijene od vremena do vremena koji kamenčić, posvjedočivši da se u Šipku nešto miče...

Tekao je »cug« za »cugom«, sigurno i odmjereno; uže je klizilo bez zastoja. Sunčani traci probijajući se između oblačaka i klekovine skakutali su po kamenju i igrali staru, poznatu igru svjetla, sjena i boje, reflektirajući se od crvenog kamenja. Klinovi su zvonili u stijeni stvarajući čudnu pjesmu, pjevajući zajedno s nama i vjetrom, koji se vitlao oko zvonika na grebenu, melodiju uvijek novu . . . simfoniju borbe i pobjede, svjetla i sunca, zračnih visina.

Jedan gromki »čuvaj« i trgne me iz razmišljanja. Iz susjedne Šipkove sjevero-zapadne stijene otkinuo se jedan kamen. Zatim je zatreštalo i zaprašilo po stijeni. Kamen se rasprsnuo na polici, s koje se digao jasno ocrtan oblačić sivo-crvene prašine. Kroz njega su se probili sunčani zraci i crveno-žuto obojeni zatitrali i pali na tamnu podlogu. Upravo je Ivanka prešla preostalih joj par metara i sada smo svi četvero sjedili u malom osiguravalištu. No ovoga puta, za razliku od ostalih, nije nastala živa i uzbudljiva pripovijest, zapitkivanje i zahvala za primljeno kamenje. Kutija sa cigaretama kružila je šutke. Vidjeli smo, osjetili da nešto nije u redu, da se preko u Šipkovoj stijeni nešto zbiva. Onako velik kamen odlomljen na mjestu njihovoga kretanja nije značio ništa dobro. Slijedila je minuta šutnje, instinktivna, zatim Jerkov glas: »Mr-tav«. Bez riječi smo se zagledali. Zdenko skide kapu. Ruke mi grčevito hvataju kamen, na kojim sjedim. Odrješito sam se digao. Čuo sam kako mi u uhu zvone vlastite riječi, kao da dolaze iz daleka: »Treba energično, muški dalje. Možda treba pomagati, možda i živi . . .«. Užurbano se penjemo dalje, korak, dva, tri, kao automati. Na grebenu sam. Vjetar mi mrsi kose i pjeva oko tornjića i zvonika svoju pjesmu bola, uzvišenu i vječnu. I sunce se sakrilo za oblak i ne igra se više po kamenju. Jer i ono, i cijela priroda, i svatko tko nam je bliz i shvaća nas zajedno se s nama veseli, a u teškim časovima s nama suosjeća. A tko nam je bliži i draži od prirode, sunca, vjetra, kamenja po kojem tumaramo i cvijeća koje živi u njegovim pukotinama, gromova i oluja, azurnog neba i u plavi led okovanih vrhunaca što bliješte i zovu, a sada se zajedno s nama predaju našem bolu? Prisojnik, sagnute glave, ovio se tamnim, maglenim ogrtačem. Polako i ostali iz grupe izlaze na greben. Sjedamo oko Jerka, slični kamenim kipovima. Malo zatim dižemo se i bez volje, bez riječi koracamo dolje, laganim planinarskim putem, koji nam se pruža pod nogama. Danas je već kasno za izvlačenje poginuloga iz stijene. Spuštamo se, uskoro ćemo zamaknuti iza ugla i izgubiti iz vida Šipkovu stijenu, koja se oholo odražava prema plavom nebu i stremlje u visinu obasjana zrakama sunca u zalazu. Krvavo je obojena. Ruka mi se prijeteći diže, prsti silovito i snažno obuhvataju uže, a

oči mjere stijenu i cikle se hladnim, kristalnim sjajem. Zakoraknem dalje, no vratim se korak nazad. Nešto sam zaboravio. Oči se ovlaže, omekšaju i potraže tamo gore pod vrhom jednu crnu usjeklinu, usne tiho izuste: »Ratane, laku noć!«.

Tako opisuje Ratkov kolega Luj onaj kobni uspon u Martuljku 21. srpnja 1951. koji je za Ratka, za njegove najbliže, za prijatelje planinare tako tragično završio.

— . —

Kad se nit jednog mladog života, koji je toliko toga obećavao, prekine tako naglo, neočekivano, tragično, netko bi, možda, pomislio i nepotrebno, prirodno je da se u mnogima probudi znatiželja da se što više dozna o toj osobi. Smrt kao da otvara vrata prošlosti drage nam osobe i poziva nas da stupimo u svetište njezina života. Svaki ljudski život je neponovljiv, originalan, u sebi zanimljiv, povijest za sebe, napose kad je protkan vrlinama koje se rijetko susreću na mladom čovjeku. Pa uđimo kroz vrata koja nam je otvorio za mnoge bolan događaj u Dibonovom smjeru Šipka, događaj koji je omogućio da jedan mladi život zasvijetli u srcima mnogih.

Na očevim ramenima

Uvijek je zanimljivo vratiti se u djetinjstvo onoga kojega želimo upoznati. Mnogo toga iz odrasle dobi može se bolje razumjeti u svjetlu prvih godina čovjekova života. Psiholozi danas kažu da je dijete već sa šest godina »odgojeno«, tj. do svoje šeste godine ono je primilo od roditelja i okoline ona temeljna usmjerenja koja će biti odsudna za cijeli njegov kasniji život.

Ratkov je otac imao poduzeće keramičke robe u Zagrebu. Majka mu je rodom iz Karlovca. Živi u Zagrebu. Ratko se rodio na samu Novu Godinu, 1. siječnja 1930. g. u Karlovcu kod bake, kao treći član obitelji. Njegov stariji brat i sestra veoma su se obradovali dolasku malog braca na svijet.

Započelo je sretno djetinjstvo jednog mališana obasjano roditeljskom i bratskom ljubavlju. Vjerojatno već u toj najranijoj dobi njegova života treba tražiti uzrok njegove kasnije velike privrženosti prirodi. Nedjeljom bi cijela obitelj polazila na izlete u zagrebačku okolicu, najčešće na Zagrebačku goru. Još sasvim malen, gotovo sve vrijeme šetnje proboravio bi Ratko na ramenima svoga oca koji bi ga strpljivo nosio cijelim putem. Kad je prohodao pokazuje veliko veselje za izlete na kojima skuplja sitne životinje, hruštave, jelenjake, guštere, leptire i drugo. Kradomice ih nosi kući, za njih se brine, s njima se igra.

Ratkova obitelj je kršćanski usmjerena. Majka je napose bdjela nad religioznim odgojem djece. Tako se Ratko već zarana upoznao sa svijetom vjere praćenim svim onim lijepim religioznim doživljajima koji se tako snažno utiskuju u čiste djetinje duše. Cijela obitelj bila je povezana sa životom obližnje župske crkve Gospe Lurdske koju vode oci franjevci. Obitelj se dapače i preselila u Vrbanicevu ulicu samo da bi djeca bila bliže crkvi.

Već od ranog djetinjstva pokazuje Ratko dosta nježnu savjest, koju će kasnije još samo oplemeniti. Jedna zgodica to posebno ilustrira. Pripovijeda Ratkova majka:

»Bilo mu je četiri godine. Jednom za ručak nije htio jesti okruglice od jetara u juhi. Tata je primijetio: 'Grehota je da to ne jede, to je tako zdravo.' Ratko podigne glavu i zašuti. Sutradan vratim se kući s trga i vidim našeg kanarinca, koji je živio izvan gajbe, kako jedva diše, a Ratko ga zabrinuto promatra. Što si to učinio kanarincu - upitam. 'Našopao sam ga, kako je Marica (kućna pomoćnica) našopala gusku, ali ptičjom hranom.' Ma braco, grijeh je mučiti životinje. Mali opet pogne glavu i zašuti. Koji dan poslije dođe fra Pile, brat laik, franjevac, koji je kupio mjesečni doprinos za gradnju crkve. Čim se pojavio, Ratko ga povuče u sobu i reče: 'Fra Pile, ja se želim ispovjediti.' On se nasmije, pogleda me a ja mu rekoh: Izvolite samo pa ga

ispovjedite! I mali klekne pred njega te ispovijedi da je našopao kanarinca kao gusku, da nije jeo jetrene okruglice i da je Marici namazao nos ugljenom. Franjevac ustade smiješeći se, a Ratko će mu: 'Ali niste mi dali pokoru.' I nije bilo druge nego je i pokoru dobio, koju je pošao izmoliti pred mali oltarić strijeg brata koji je ondje 'služio misu'. Sutradan se Ratko kod bratove 'mise' pričestio. Naravno da sam morala prisustvovati toj misi, no do suza sam bila ganuta kako je mali to svečano obavio.«

Kad mu je bilo pet godina, proveo je tjedan dana sa svojim malim prijateljem u Hrvatskom Leskovcu u dječjem domu č. sestara karmelićanki. Jednoga dana njegovi vršnjaci odlučiše poći krasti voće. Ali Ratko se usprotivio i nije im se htio pridružiti. Naprotiv, odlučio je i prijaviti ih sestri, jer se tako može spriječiti zlo.

U tadašnjem dječjem listu Anđelu čuvaru izlazili su razni formulari za obavljanje malih žrtvica. Kad bi ih majka na to upozorila, svi troje, napose Ratko, veselo bi ih činili i onda ih s još većim veseljem upisivali u rubrike.

Zmija u džepu

S Ratkom je rasla i njegova živahnost. Poznat je u školi kao nestašan učenik. Rado se tuče, penje, trči. U tučnjavama četo ide na stranu slabijih. Već zarana se primjećuje da je neustrašiv i hrabar, a to je počeo plaćao modricama. Od djetinjstva cijeni prijateljstvo i drugarstvo. Ne želi odati tko je u igri počinio štetu. »Radije prima krivicu na sebe nego da oda nekoga od braće ili rođaka« - kaže Ratkova sestra.

Negdje u svojoj šestoj godini počeo je ministrirati. S time su počele i teškoće jer je bio dosta živ, pa uvijek neke pritužbe. Sada je razbio ampulice, sad da je zalupio vratima itd. »Ne brinite se, nije mali Ratko tako zločest. On samo svu krivnju uzima na sebe, a stariji ministranti to izrabljuju« - reče otac Nakić jednoga dana majci.

Tako jednom dođe kući šepajući. Nogu uganuo u gležnju. Majka odmah zove liječnika koji mu stavlja obloge. Drugi dan posjeti ih o. gvardijan i upita majku: »Da li je došao dravec (stariji ministrant) ispričati se? On je gurnuo Ratka niz stubu da je uganuo nogu.« Ratko je i taj puta htio zatajiti pravog krivca.

Profesor prirodopisa zamolio đake u razredu da donesu kakovu životinju da se popuni prirodoslovni kabinet. Ratko je imao daždevnjaka i zmiju i to ponese u školu. Za vrijeme prethodnog sata zmija je provirala kroz kutiju, a Ratko ju je nastojao strpati unutra. Profesorica koja je imala taj sat opazila je da dečko nije miran pa ga pozove na ploču. Ratko u brzini sve strpa u džep. I dok je na ploči rješavao zadatak, stade zmija izlaziti iz džepa. Profesorica, bila je mlada, spazivši zmiju, vrisne prestrašena. Ratko mirno primi zmiju za vrat i umiri profesoricu rekavši da je to bjelouška. No, razred jje već bio u grohotnom smijehu.

Ratku je bilo jedanaest godina kada je započeo rat. Iz tih ratnih dana pripovijeda nam Ratkova majka jednu šaljivu zgodicu:

- Jednog dana pošla sam s Ratkom na trg. Dijelila se mast na bonove. Bio je veliki red. Nisam imala vremena čekati pa sam malom dala novac i bonove. Računala sam da će trebati i dva sata dok dođe na red. Kad za pola sata eto njega kući nosi mast. Na moje iznenađenje i pitanje reče: »Znaš mama, vidio sam kako jedna gospođa dolazi policajcu koji je pravio red i nešto mu kazala i on ju je odmah otpeljao u mesnicu i dobila je mast. Onda je prišla i druga i čuo sam kako je rekla: 'Gospodine i ja sam u drugom stanju i ne mogu više čekati i tako dugo stajati...' Kad je ona otišla, onda sam se i ja približio policajcu i rekao da sam u drugom stanju i da ne mogu više čekati. Svi oko mene su se nasmijali a policajac me uzeo za ruku, odveo u mesnicu i rekao mesaru: 'Što ćemo s tim malim? Kaže da je u drugom stanju?' Opet su se svi nasmijali, a neki me počeli gladiti po glavi i rekli: 'E kad je tako, moramo ti odmah dati mast.' I dali su mi. Zato sam se tako brzo vratio. Mama, a kakva je to bolest?« -

Bratstvo »Rupčići«

Ratko je pohađao gimnaziju u Kušlanovoj ulici. U 4. razredu (danas 8. osmogodišnje) upoznao se s vršnjakom Ivicom Gjetvajem i postali su nerazdruživi prijatelji. Gotovo uvijek su išli zajedno na izlete, u planine, zajednički provodili slobodne časove rasonode. Kasnije su im se pridružila još dvojica pa su se nazvali bratstvo »Rupčići«. Imali su i svoje nadimke: Ratko-Pit, I. Gjetvaj-Dick, Miks i Pesimist. Dick nam objašnjava naziv »Rupčići«. »Na našim izletima rupčići su nam služili u sve svrhe. Najprije ona primarna a onda brisanje znoja, za lice nakon umivanja, za rane, žuljeve, protiv sunca i sl. Kao bratstvo imali smo i svoje zadatke: međusobno se pomagati i drugima biti na usluzi u planinama i na izletima, osvajati planine i vrhove, upoznavati nove krajeve.«

Po završetku rata upisuje se Ratko sa svojim kolegom Dickom u Hrvatsko prirodoslovno društvo u okviru kojega polazi na izlete i ekskurzije proučavajući prirodu. Po osnutku Planinarske sekcije toga društva Ratko se orijentira na planinarstvo. Kasnije su se spojile sve planinarske sekcije pojedinih društava u Planinarsko društvo »Zagreb« i Ratko postaje njegovim članom.

U školi je bio dobar đak. Nije se isticao a nije imao niti problema s učenjem. Jednoga dana došao direktor u njihov razred i pitao tko ide u crkvu. Diglo ih se desetak, među njima i Ratko. Javili su se dapače i neki koji nisu bili s crkvom posebno povezani. Nije bilo nikakvih posljedica, jedino što se razred od tada nominalno podijelio u tri grupe koje su se zvale: kršćanski demokrati, zapadni demokrati i komunisti.

Ratkovo vjersko uvjerenje u školi nije ostalo nezapaženo. Jednom zgodom, pripovijeda njegov profesor, direktor je tražio od njega da se odrekne pohađanja crkve, inače neće moći maturirati. Izgleda da ga je htio malo zaplašiti, jer nikakve zakonske osnove nije imao za takvo protuustavno djelo. Ratko mu je odgovori: »Ja se nikoga ne odričem ali ja ću maturirati.« i maturirao je.

Završivši gimnaziju, Ratko se upisuje na Tehnički fakultet – rudarski smjer. Problema sa studijem nije imao. Na vrijeme polaže ispite i svršava drugu godinu studija prije polaska na svoju posljednju turu po planinama.

Zadnjih godina svoga života jedini hobi, ako se tako može nazvati, bilo mu je planinarstvo i alpinizam. Sport mu nije bio stran, a nije mu bio ni previše odan. Igrao je nogomet, ping-pong, polazio s kolegom na veslanje, ali sve radi rasonode. Preko ljeta je s kolegom radio u nekoj novogradnji kao skladištar da si nešto zaradi džeparca. Po zimi bi čistio snijeg sa krovova, što mu nije bilo teško, jer je u neku ruku u planinama bio naviknuo na opasnosti u visinama.

Bio je visok, mršav, plavokos. Imao je neobičnu kondiciju i izdržljivost, što je najbolje dolazilo do izražaja u planinama. Na težim usponima, kad je kome trebalo pomoći, prvi je bio Ratko koji je preuzeo naprtnjaču umornog druga ili mu pružio ruku kod težeg prelaza.

»Imao je brzi tempo života« - kaže za njega kolega Darko. »Kao da je htio što više toga vidjeti i doživjeti za ono par godina života. Na izletima se uvijek žurio, tako da sam ga jedva stizao. Nije mu bilo ništa popeti se na Sljeme i vratiti se u Zagreb po zaboravljenu stvar i onda opet natrag gore. Dogodilo se to kad smo 1949. god. išli na otvorenje planinarskog doma Prekratić (kako smo ga među nama zvali). Tek kad smo došli gore, primijetio je da nešto nije ponio. I nije bio lijen spustiti se do Zagreba. Oko pola noći bio je već natrag!

Na našim izletima bilo je vedro i zabavno. Ratko je volio pekmez. Želeći ga sačuvati da mu ga kolege ne pojedu, ulovio je zmiju i stavio je u flašicu s pekmezom. Jasno da ga nitko od prisutnih više nije htio ni dodirnuti. Jednom se okladio s prof. Golubićem za tadanjih 5 dinara da će pojesti hrušta. I dobio je okladu.

Zanimale su ga i podzemne ljepote. Bio je čest gost spilje Veternice. Aktivno je sudjelovao pri njezinom uređenju. U spilji je bilo mnoštvo šišmiša. Ratko ih je lovio i u torbi nosio u Zagreb. Što se s njima dogodilo mogli bi pričati posjetioци kina Jadran. Za vrijeme prikazivanja filma, kojemu je prisustvovao, izletjeli su mu iz torbe i zalepršali dvoranom na iznenađenje publike.

Rado je pohađao Bijele stijene. Uvijek se odanle vraćao zadovoljan. Kako je sam rekao svaki puta bi otkrio ondje nešto novo i lijepo.«

Ratko je često polazio na radne akcije. Na izgradnji pruge Brčko-Banovići proglašen je za udarnika. Njegova majka i danas čuva diplomu koju je Ratko dobio od štaba omladinskih radnih brigada na izgradnji Sveučilišnog grada Zagreba. U diplomi stoji: »Za pokazanu izvanrednu požrtvovnost u radu pohvaljuje se Čapek Ratko na izgradnji Sveučilišnog grada Zagreb u vremenu od 1. VIII. do 31. VIII. 1950. god.«

Na zvjezdarnici

Pored planinarstva Ratko se sasvim ozbiljno bavio i astronomijom. Tajne prirode i beskrajni svjetovi svemira očaravali su njegovo biće. Njegova težnja prema visinama nalazi svoje ostvarenje bilo u osvajanju planinskih vrhunaca bilo u proučavanju zvjezdanog neba.

Kao član Hrvatskog prirodoslovnog društva Ratko se zajedno s drugim kolegama učlanio u astronomsku sekciju. Uz pomoć prof. Golubića Ratko i kolega mu Gjetvaj sami su uredili teleskop, rasporedili dežurstvo za građane i dežurali kad je na njih došao red. S Ratkovim angažiranjem astronomska sekcija je prilično ojačala. Upravo s oduševljenjem i s puno volje Ratko se angažirao na Zvjezdarnici. Koji puta bi i on održao za građanstvo koje predavanje iz astronomije.

Sam je redovito preko tjedna pohađao sastanke sekcija i predavanja. Sačuvala se jedna mala bilježnica u koju je bilježio važnije podatke iz astronomije. Tako nailazimo na mnoštvo raznih matematskih formula u vezi određivanja zvijezda u svemiru, kako se određuje udaljenost mjeseca i sunca od zemlje, Newtonovi zakoni, dvojne zvijezde, promjenjive zvijezde, razdioba zvijezda, određivanje udaljenosti zvijezda itd.

»Bili sm doslovce kuhani i pečeni na Zvjezdarnici« - pripovijeda nam Ratkov kolega Darko L. »Postali smo malo po malo 'astronomi.' Jednom zgodom netko od nas mladih predložio je da donesemo na Zvjezdarnicu navodni meteor koji se nalazi u dvorištu jedne kuće u Jurjevskoj ulici. Ratko je odmah pošao u izvide i rekao da će pokušati. Pribavio sam tricikl i sa još dvojicom pošli smo na lice mjesta. Ratko i ta dvojica skočili su preko visoke ograde u vrt ali nisu mogli niti pomaknuti navodni meteor, jer je bio veoma težak. Tako je stvar propala. Vraćajući se kući, jedan kolega primijeti kako je neslavno završila naša akcija. 'Momcovi, da li je baš neslavno završila – nadoda Ratko. Mislim baš obratno. Jer da smo ga uzeli, učinili bismo krađu, a krađa je ipak grijeh!' Malo postidjeni vratili smo se na Zvjezdarnicu i zaigrali odbojku, ako se tako može nazvati jer u ono poratno vrijeme nismo imali ni lopte ni mreže. Umjesto lopte služila nam je napuhana gumena rukavica koju smo ispunili krpama. A za mrežu služila nam je obična špaga. I bili smo zadovoljni.

U zimsko doba kad smo dežurali na Zvjezdarnici prilikom posjeta građanstva, bilo nam je dosta hladno dulje stajati uz teleskope. I tu nam je pomogla Ratkova dosjetljivost. Od svakoga bi uzeo par dinara, skočio do Markova trga, kupio šećera, čaja i ruma i to bi nam skuhao. Rum je ipak davao naglasak čaju pa smo naš napitak prozvali 'naučni rum.' Još dugo poslije Ratkove smrti tim smo nazivom zvali čaj koji bi svake zime ondje priređivali.

Na samom početku naše 'astronomske karijere' doznali smo preko novina da je negdje u Sloveniji pao meteor. Tragom te vijesti pošli smo jedne nedjelje u potragu za meteorom. Putem smo se na svakoj stanici raspitivali gdje je pao, no nitko nije ništa znao. U Zidanom

mostu rekoše nam da je neka 'goruća kiša' pala negdje oko Hrastnika i mi se uputismo onamo. Na stanici Ratko ode šefu da dobije detaljnije informacije. On ga čudno pogleda i upita kojim je vlakom otposan taj meteor. Ratko se odmah snašao pa reče: 'Nebeskim expressom!' Kad su se sporazumjeli o čemu je stvar, vidjelo se da ni šef nije imao pojma da je u njihovoj blizini pao neki meteor. Odustali smo od daljnjeg traženja. Ne bi ga niti našli jer smo kasnije doznali da je u stvari pao negdje u Mađarskoj.

Poslije rata nismo mogli dobiti za našu Zvezdarnicu žarulje. Zamolili smo jednog od rukovodilaca društva, koji je bio visoki činovnik da nam pomogne. On je, izgleda, ili zaboravio ili nije mogao ništa učiniti. Ratko predloži da ga pohodimo u uredu i podsjetimo na obećanje. U kancelariji ga nismo našli. Bila je prazna. Ratko se odmah snašao i počeo je skidati žarulje. Iste večeri dođe taj kolega rukovodilac na Zvezdarnicu i u razgovoru potuži se kako su mu u uredu skinuli žarulje. Ratko ga najnevinije upita da li je dobio druge žarulje. 'Sve je sad u redu' – bio je odgovor. Onda mu Ratko reče što se dogodilo i gdje su žarulje. 'E, kad si ih ti odnio, alal' ti vera!'

Inspiracija dubokog prijateljstva

Kako je Ratko djelovao na svoju okolinu? Kako su ga doživljavali njegovi prijatelji, kakav je dojam na njih ostavljao? Oni koji su ga najbolje poznavali jednodušni su u izjavi da je glavna oznaka njegova karaktera bila nesebičnost, požrtvovnost, spremnost pomoći svakome i u svakoj prilici. Obično se o pokojnom drugu govori samo dobro. Ipak njihove spontane izjave i to odmah na početku ističući upravo tu Ratkovu vrlinu daju nam naslutiti da je Ratko nije posjedovao u prosječnom stupnju. No poslušajmo njihove dojmove:

Jerko M.: Ratko! Inspiracija dubokog prijateljstva, vrlo rodoljubljiva i kršćanskog uvjerenja. Te vrline bio je uvijek spreman s drugima podijeliti i zračiti ih na svoju okolinu bez zatajivanja.

Dr Željko Poljak.: Glavna njegova karakteristika? Neobična požrtvovnost, diskretna i nenametljiva. Po vanjštini bio je sportski tip, pomalo grub u vanjskom nastupu, ali u duši fin. Dok ga niste upoznali, niste znali što se u njemu skriva. Nikad se nije ni na što žalio. Kad bi dolazilo do kakvih nesporazuma među planinarima, nije se miješao niti ulazio u rasprave. Djelovao je u takvim slučajevima nezainteresirano i veoma smirujuće. Inače, bio je dosta impulzivan. Neobično me je podsjećao na Hinka, glavnog junaka knjige Svjetlo planina od Franza Weisera. Neusiljen, spontan i ne previše srdačan. Opažalo se da prilično misli. Glavno njegovo djelovanje bilo je primjerom. Sve što bi moglo graničiti s nametljivošću ili isticanjem toga kod njega nije bilo. Poslije rata poginulo je kod nas dvadesetak uglednih planinara. Njega, međutim, ni do danas nismo zaboravili. Njegov lik je još tako prisutan u našoj organizaciji. Neobično je da jedan mladi planinar ostavi svojom pojavom tako dubok trag među nama.

Prof. Ivanka: Bio je oličenje dobrote i požrtvovnosti. Posjedovao je stopostotni etički odnos prema životu. U okviru planinarenja na izletima rađali su se predivni prijateljski odnosi. Ratko je tome mnogo doprinio. Bio je pun humora, života. Imala sam dojam da se često na vani htio prikazati drugačiji nego što je iznutra. Htio se poistovjetiti sa svojim vršnjacima, izbjeci da mu se dive zbog njegovih vrlina...

Ing. Ivica G.: Poseban čovjek, altruist, ni malo sebičan.

Dr Žarko D.: Bio je drug u najboljem smislu, dapače i više od toga. Bio je spreman pomoći i više nego što drugarstvo traži. Posjedovao je neiscrpivu fizičku snagu. Kad ste s njim razgovarali, zaključili ste da se s njime ne može bilo kako. Čvrst čovjek. Prvi je bio koji se praktički brinuo za kruh kad bi ga uzmanjkalo na našim izletima, koji bi skočio u selo po hranu ili bi se vratio u logor da pronade zaboravljenu stvar. Jak i smiren. Naša grupa bila je antialkoholičarski usmjerena. Nismo ni pušili. Jutrom, kad bismo kretali na izlete, koji puta bilo

je to veoma rano, oko tri sata, susretali bismo pijance po ulicama. Bio je to tako snažan kontrast, koji je još više povećao odbojnost prema alkoholu.

Prof. Ivan H.: Bio je prijatelj, momak za društvo i veselje. Na jednoj turi u Kamniškim Alpama penjući se uz okomitu stijenu susreli smo drugu grupu planinara i zadržali se s njima nekoliko minuta u razgovoru. Ratko je bio ispod mene. Kad smo krenuli Ratko je zaostao. Pogledam dolje a on otresa prstom. »Što ti je?« - upitah začuđen. »Za vrijeme razgovora stajao si mi na prstu!« Kako smo bili ovisni o klinovima i užetu, nije bilo drugog način da se zaustavimo nego na njima, a Ratko nas nije htio ometati u razgovoru pa je radije izdržao teret moje cipele na svome prstu.

Ratkova sestra: U obitelji je Ratko bio veseljak. Kad je bio na radnoj akciji, izgradnji pruge Brčko-Banovići, često bi nam pisao u šaljivom tonu. Jednom sam nešto slavila, mislim rođendan, pa me posjetila moja kolegica. Malo duže se zadržala i povratak u Trnje gdje je stanovala nije bio navečer ugodan. Kad sam je pratila iz stana, upravo se vraćao Ratko kući sa Zvezdarnice, i sam se ponudi da će je otpratiti, iako je bio mlađi 3 godine ali rastom daleko viši. Prijateljica je to odbila ne želeći ga umarati. Mi smo inzistirali ali se nije dala nagovoriti, iako smo znali da bi joj bilo daleko ugodnije. No, čim je ona zatvorila kućna vrata, Ratko uzme našeg psa vučjaka i uputi se prema kolodvoru. Imao je sreću. Dok je ona dočekala tramvaj i stigla na kolodvor, Ratko ju je već čekao na tramvajskoj stanici sav u znoju. Pas Lordi veselo ju je pozdravio. U prvi čas nije se mogla snaći. Kad se uvjerila da joj je zaista iskreno želio pomoći i da mu to nisu bile prazne riječi, priznala mu je da bi joj zaista bilo veoma neugodno ići samoj dalje. Često je pričala o toj Ratkovoj pažnji, kakvu je i u drugim prilikama znao nenametljivo pokazati.

Zvijezda jačeg sjaja

Znade se dogoditi kod kršćanskih obitelji da unatoč svim nastojanjima roditelja da djecu religiozno odgoje, mnoga djeca kad odrastu okrenu leđa vjeri i Crkvi. Djelomičan uzrok treba koji puta tražiti i u nepedagoškim postupcima kojima roditelji žele prenijeti svoje vjersko uvjerenje što djeca doživljavaju kao prisilu i ograničenje njihove slobode. Kod Ratka to nije bilo. Vjera u kojoj je odgojen postala je sastavni dio njegova života.

Dok je Ratko bio još u osnovnoj školi, zanimala se majka kod njegovog vjeroučitelja za svoga sina. Tada se vjeronauk još učio u školi. Vjeroučitelj vlč. Maglica joj je kratko odgovorio: »Sve zvijezde na nebu sjaju; jedna ima jači druga slabiji sjaj. Ratko je zvijezda jačeg sjaja!« Sjaj njegove vjere nije se ugasio do konca života, kako je to lijepo naglasio svećenik koji mu je držao dirljiv govor na pogrebu: »Dok mnogi mladić, kad dođe u kritičnu dob svoga razvoja, sklizne niz kosinu u noć bezvjerja, Ratko je tu krizu sretno prošao oslonjen na oltar i Krista. Njegov zdrav ustaljen kršćanski nazor na svijet nije ni malo bio poljuljan niti zasjenjen skepticizmom današnjice nego se sve više učvršćivao... Svoju vjeru ispovijedao je javno i pred kolegama oprečnih nazora i pred onima drugih vjera.«

Kako su Ratka doživljavali kao vjernika njegovi kolege planinari među kojima se najviše kretao? I u ovom slučaju imamo jednodušno izraženo njihovo mišljenje: svoje vjersko uvjerenje Ratko nije isticao niti ga je želio drugima nametati. Značajno primjećuje jedan njegov kolega: »Ratkova religioznost nije se na vani primjećivala. No, tko ju je želio vidjeti mogao ju je otkriti u njegovu ponašanju, altruističkom odnosu prema drugima. I time je on praktički pokazivao svoju orijentaciju kao čovjeka.« Ipak, kad se radilo o nekim stvarima savjesti, njegovo uvjerenje nije moglo ostati nezapaženo. Bila je to u prvom redu nedjeljna sv. misa. Kako je često polazio na izlete nedjeljom, prije bi redovito pošao na sv. misu. Koji puta bi otišao čak u katedralu da prisustvuje najranijoj sv. misi. O tome je ostavio nekoliko bilježaka u svom dnevniku. Dogodilo bi se da bi ga zbog toga njegovi kolege planinari morali čekati, ali svoju

kršćansku dužnost on nije propuštao. I na višednevnim izletima Ratko bi našao mogućnost da dođe do crkve. Pod Šipkom u Martuljku na Rajskim livadama nalazi se lijepa kapelica posvećena Majci Božjoj. Kad god bi boravio u tom kraju, našao je vremena da dođe do kapelice i prisustvuje sv. misi. Dapače je i ministrirao prof. Koširu, rektoru Ljubljanske bogoslovije, koji je ondje provodio odmor.

Jedne godine na Veliki petak – pripovijeda njegov kolega – pošli smo na izlet u Samoborsko gorje. U subotu neupadljivo reče drugovima da se želi vratiti kući. Svima je bilo jasno zašto. Želio je prisustvovati obredima uskrsnuća i za Uskrs biti u krugu svoje obitelji. Svoje vjersko uvjerenje je tako duboko u sebi nosio. Nismo na to obraćali puno pažnje, ali smo to veoma poštovali. Nije se nikad ustručavao prekržiti se kad je prolazio pokraj crkve.

Ratko je od svoga djetinjstva bio ministrant. Nastavo je ministrirati i kad je postao student. Kaže župnik Gospe Lurdske: »Kakav li je bio to lijep prizor u našoj crkvi vidjeti odrasla mladića ministranta, sveučilištarca, s molitvenikom u ruci, uronjena u molitvu!« Svoju najveću radost u službi oltara, kako je sam rekao ocima franjevcima, doživio je kad je svome bratu počeo ministrirati. Njegov, naime, stariji brat Velimir postao je svećenik kad je Ratko završavao prvu godinu studija.

Donijet ćemo još jednu izjavu jednog svećenika, fra Franje Careva, koji ga je poblizje poznao iz susreta u crkvi Gospe Lurdske. »Kao vjernik svoje vjerske čine Ratko nije nikada obavljao bolećivo, preko volje. Bio je uvijek odlučan u svemu što je radio, bilo da se igrao, bilo da se nalazio u crkvi. Na njemu se nije dalo nikada zapaziti nešto nenaravno.«

»Bila je ratna godina 1945. Ratku je bilo 15 godina« - pripovijeda nam Ratkova majka. »Od nekog vremena Ratko bi svako poslijepodne nekamo odlazio. Vraćao se nakon jednog sata. Kad sam ga upitala gdje je bio, odgovorio je: 'Na jednom mjestu.' Bilo mi je malo čudno. Ubrzo sam od kolegice doznala kamo je on to išao. Vidjela ga je u to vrijeme u crkvi sv. Petra pred jednim pokrajnim oltarom kako se pobožno moli. Kroz neko vrijeme svaki dan je onamo odlazio. Nisam htjela insistirati dalje koji su ga to motivi vodili na jednu ovako neuobičajenu molitvu. Vjerojatno je imao neke važne razloge.«

Ministriranje nije bila jedina aktivnost koju je Ratko obavljao u svojoj župnoj zajednici. Sudjelovao je u raznim priredbama koje su priređivali mladi. Tako nam se sačuvala jedna fotografija koja prikazuje Ratka u ulozi prvog pismoznanca Li-cing-heia u kineskoj drami »Tri mudrosti staroga Wanga«. Drama je bila izvedena 2. travnja 1945. Na jednom natjecanju u sastavljanju pjesama u okviru vjeronaučne aktivnosti Ratko je dobio prvu nagradu za svoju pjesmu. Na žalost nije nam se pjesma sačuvala.

Ratkov kolega iz crkve Darko L. pripovijeda nam: »Upoznao sam ga 1944. god. kao ministranta u crkvi Gospe Lurdske. Kao ministranti bili smo često zajedno. Više-manje sva djeca svijeta u toj dobi imaju neke ideale, bilo da je to neki junak iz priče, filma, stripa ili koja druga poznata osoba. Neću pogriješiti ako ustvrdim da je Ratku ideal bila priroda i njezin Stvoritelj. Prema onome što smo znali razgovarati i kako smo razgovarali o vjeri, Crkvi i ostalim sakralnim temama bilo kao ministranti ili kao gimnazijalci, neću pretjerati ako kažem da mu je vjera bila na prvom mjestu; i više od toga. Prošlo je otada već mnogo godina pa su mi se u sjećanju zadržali samo općeniti dojmovi i tu i tamo koja zgodica.

Uvijek je bio spreman pomoći bližnjemu, bez obzira poznatom ili nepoznatom. Ako mu se nešto posrećilo ili ne, običavao bi reći: 'To je volja Božja.'

Skoro svako jutro bio je u crkvi. Znao je ministrirati nekoliko misa zaredom. Neko smo vrijeme dobivali nagrade za ministriranje. Dobiveni novac Ratko bi često dao siromasima.

Kroz sve vrijeme našega poznanstva, koje je trajalo sedam godina, nikad ga nisam čuo da bi izustio koju psovku. Ako je čuo da netko u društvu psuje, tome bi dobro naribao nos. Kad bi se on naljutio, a to nije bilo često, dao bi si oduška riječima: 'Sunec-baba!'
«

Zavjet u ćeliji

- Jednoga dana vidim Ratka kako žuri u školu – pripovijedala je susjeda, gospođa Krištov, Ratkovj majci. – Najednom se zaustavi i poče nešto tražiti po snijegu. Bila je naime zima. Ja ga upitah što traži. On odgovori: »Škapularsku medaljcu.« Tak kad ju je našao, nastavio je dalje prema školi.

- Ratko je bio tada u 1. razr. realne gimnazije (danas 5. razr. osnov. šk.). Škapularska medaljica Majke Božje Karmelske je samo vanjski znak odanosti Blaženoj Djevici a onima koji je nose obećava Ona posebnu zaštitu, napose na času smrti. Cijeli svoj život Ratko je zadržao ovu vjernost i pobožnost Majci Božjoj. A u času smrti uz njega je bila slika Gospe Karmelske, kako ćemo kasnije još spomenuti.

Veoma često hodočastio je Ratko u Mariju Bisticu. Redovito je polazio s godišnjim župnim hodočašćem. I tu se opet istaknula njegova plemenitost i nesebičnost. Mnoge žene pričale su njegovoj majci kako je za vrijeme tih hodočašća pomagao raznim osobama, napose starijim ženama, nositi njihovu prtljagu. Davao bi im ruke da lakše prijeđu strminu kada bi se išlo poprijekim putem. Redovito je uza se nosio i pribor za prvu pomoć, omotavao nažuljale noge i slično.

- Bio sam jednom na izletu kod spilje Medvednice – pripovijeda Jerko. – Začuh u dolini, na zagorskoj strani Zagrebačke gore, Ratkov poznati »kva-oia« - zov kojim je oponašao neku pticu. Odmah mu odgovorih i za nekoliko minuta bili smo zajedno ugodno čavrljajući. Vidio sam da je prilično izmoren te ga upitah gdje je bio i što ima tako teško u naprtnjači. Reče da se vraća s Marije Bistrice kamo je išao izvršiti svoj zavjet Majci Božjoj. Učinio ga je u zatvorskoj ćeliji, kamo je bio odveden nepravredno optužen. Zavjetovao se Majci Božjoj, ako izađe iz zatvora, da će joj hodočastiti na Bisticu. Ubrzo nakon toga bio je pušten na slobodu jer nije bio ni zašto kriv. Doznah također da u naprtnjači nosi veliki kamen da svoj zavjet i pokoru Majci Božjoj dostojno izvrši.

- Duh žrtve i odricanja ne samo da je Ratko pokazivao kad je bilo u pitanju pomoći bližnjemu nego ga je očitovao kada se radilo o kršćanskoj pokori. Pripovijeda majka: »Zadnji puta kad je išao na Bisticu, bilo je to nekoliko mjeseci prije njegove smrti, vraćao se bosonog zajedno s franjevcima iz naše župe. Kad sam ga pitala zašto, nije mi htio reći pravi razlog. No znala sam da se radi o pokori, o kojoj Ratko nije previše htio govoriti.«

Jedna Ratkova kolegica također je učinila zavjet Majci Božjoj. Obećala joj je da će poći do Bistrice ako sretno maturira. Matura je sretno prošla i ona se spremala na Bisticu. Kad je Ratko s još jednim kolegom doznao da će sama onamo, bez promišljanja se odlučio da je prati, da joj se putem ne bi što neprijatna dogodilo.

Banket u Tomislavovu domu

- Jednog dana dala sam mu kao dar nešto novaca – propovijeda majka. – Drugi dan dođe iz škole mnogo kasnije nego obično. Kad sam ga pitala za razlog, odgovorio je da je išao »per pedes apostolorum« tj. pješice, a ne tramvajem. To me je malo iznenadilo, jer je morao imati novac uza se. Da ga nisi zaboravio kod kuće – upitala sam. »Ne, nemam ga više«. Zabrinula sam se i rekla mu da bi penzioneri s time mogli živjeti duže vremena, a on sve u jedan dan potroši. On me milo pogleda, zagrlj i reče: »Mama, ne boj se, nisam ih razbacao, dao sam ih za dobro!« Više ga nisam htjela pitati i dala sam mu svoju tramvajsku kartu. Nakon njegove smrti pronađem u džepu jednog njegovog odijela ceduljicu, na kojoj je jedan njegov kolega napisao: »Ratko, hvala ti što si mi platio menzu!« Bio je to mladić iz brojne obitelji koja je ostala bez oca.

- Dok je bio još mlađi – sjeća se susjeda njihove obitelji – susrela sam Ratka na stubištu. Išao je u školu. Kad je sišao malo niže, naiđe jedan prosjak i zamoli ga da mu nešto dade. Ratko izvadi svoj obrok, koji je nosio sa sobom da ga pojede za vrijeme odmora, i velikodušno mu ga dadne.

»Svojstvo koje je Ratka posebno resilo bila je savjesnost i s tim u vezi nastojanje oko formiranja svoje savjesti« - naglasio je fra Ćiro Markoč u svome govoru na Ratkovu pogrebu. To se očitovalo u bezbroj prilika. Jedna izjava njegovog kolege planinara to posebno osvjetljava: »Svi smo znali reći koju ružnu riječ, koji puta i opsovati. Ali je Ratko samodisciplinom sebe doveo do toga da takove stvari ne govori. Obično bi se u takovim slučajevima poslužio poštapalicom 'Bum rekel.'«

Svoje vjersko uvjerenje nije Ratko skrivao pred javnošću. Jednom za vrijeme pohoda na Risnjak svratio se sa svojim društvom u planinarski dom da nešto pojedu. Prije jela se prekrizio. Jedan čovjek, bio je to svećenik u civilu, kad ga je vidio kako se pobožno prekrizio, pristupi mu i zapita ga odakle je i što je. Ratko mu odgovori. Potom upita: »Slobodno vas pitam tko ste vi?« Svećenik mu odgovori i reče da ovamo često zalazi jer su ljudi tada pristojniji, ne psuju i ne tuku se u njegovoj prisutnosti, jer ga uglavnom poznaju.

Slijedeća zgodica još bolje ilustrira Ratkovu hrabrost da se prizna vjernikom i pred onima koji to nisu bili. Održavao se jedne godine kongres Planinarskog saveza Jugoslavije u Tomislavovu domu na Sljemenu. Jedan narodni heroj došao podijeliti odlikovanja uzornim planinarima pa je u njihovu čast bio priređen banket s ručkom. Među njima je bio i Ratko. Drug ih je sve pohvalio i stavio za uzor današnjoj omladini u koje bi se trebali svi ugledati. Ratko je bio napose apostrofirani. Nakon formalnih čestitki pošlo se na ručak. Nagrađeni planinari sjedili su na počasnim mjestima. Prije nego što je počeo objedovati, Ratko je ustao i prekrizio se. Mnogi drugi mladići slijedili su Ratkov primjer.

Što je zapravo planinarstvo

Prije nego opširnije prikažemo Ratka kao planinara i alpinistu i njegovu aktivnost u planinarskom društvu, korisno bi bilo reći nešto općenito o planinarstvu jer čini se da mnogi nemaju o njemu dosta jasne dojmove, poistovjećuju ga sa sportom i slično, imaju o planinarstvu predrasude a to planinare na ostavlja ravnodušnima. Za ovaj prikaz služili smo se nekim idejnim člancima dr. Željka Poljaka i drugih autora objavljenima u časopisu »Naše planine«.

Planinarstvo je veoma širok pojam jer nije ograničen ni pravilima ni ideologijama. Teško mu je dati jednu sveobuhvatnu i jasnu definiciju: jer planinarstvo je kompleksna kulturna pojava koja ima zajedničko područje rada, to je priroda, dok metode i ciljevi mogu biti različiti. Planinarsko ime je preusko da bi točno odgovaralo svemu onome što se pod njim podrazumijeva. Najsveobuhvatniji termin bio bi prijateljstvo s prirodom. Odlazak, boravak i kretanje u prirodi zapravo je jedino zajedničko svim onim heterogenim težnjama koje su se našle zajedno pod planinarskim imenom. A ti su ciljevi i težnje različiti: odmor, rekreacija, uživanje u prirodnim ljepotama, istraživački impulsi, želja za proširenjem znanja ili sticanjem tjelesne kondicije.

Mnogi miješaju planinarstvo sa sportom. Ono nije sport i s njime nema gotovo ništa zajedničkoga. U planinarstvu nema natjecateljskih elemenata niti borbe s protivnikom radi isticanja vlastite ličnosti što je sve bitno za sport. To je planinarstvu strano jer je u protivnosti s njegovim osnovnim etičkim načelima uzajamnosti, altruizma i humanizma. U planinarstvu nema trčanja za mjesto na rang listi i nema publike – isto važne komponente sporta. Prema tome planinarstvo sa sportom nema veze. Ali ima dodirnih točaka s fizičkom kulturom koja se također razlikuje od sporta jer joj je cilj u prvom redu razvijati i održavati kondiciju ljudskog organizma. No planinarstvo nije identično s fizičkom kulturom jer u njemu uz fizičku djelatnost

važno mjesto zauzima psihička aktivnost. Upravo se u planinarstvu idealno dopunjuje fizička i psihička kultura.

Što pružaju planine čovjeku, koja je korist od planinarstva? U planinama nalazi zadovoljstvo običan izletnik, penjač, znanstvenik, istraživač, čovjek željan odmora, rekreacije, prirodnih ljepota, širokih vidika i novih doživljaja. U prvom redu mogli bismo reći da planinarstvo koristi tjelesnom zdravlju. Kretanje na svježem zraku, u prirodi, najbolji je lijek i preventiva protiv modernih bolesti naše civilizacije uzrokovanim neprirodnim okolnostima u kojima se kreće i živi ljudski organizam u ovo doba industrijalizacije i tehnike. Planinarstvo uvelike omogućava sticanje fizičke kondicije razvijanjem fizičke aktivnosti. Planine nadalje pružaju široke rekreativne mogućnosti, prigodu za odmor. Aktivna rekreacija najjeftinija i najpristupačnija je upravo u planinarskom svijetu.

Koristi psihičke naravi koje nam pruža planinarstvo nisu neznatne. Naglasimo najprije estetsku stranu. Planinar ima mogućnosti da uživa u divnim vidicima i prirodnim ljepotama koje obogaćuju njegov nutarnji život. Ljepote planinskog svijeta često su nadahnule umjetnike raznih vrsta. Sjetimo se samo Paula Cezanne-a koji je planinu Sv. Victorie ovjekovječio na svojim platnima. Ili tolike pjesnike koji su u planinama nalazili bogate inspiracije za svoje stihove.

Za znanstvenike i naučne radnike planine su odavno bile široko područje njihova interesa. U stvari prvi planinari kako kod nas tako i drugdje po svijetu bili su od reda razni znanstvenici (biolozi, zoolozi, speleolozi, geolozi itd.). Čovjek se u planinama, iako nije znanstvenik, upoznaje s nizom korisnih činjenica koje se samo ondje mogu doznati. Usput upoznaje ljude, povijest i kulturne spomenike određenog kraja.

Društveno moralne prednosti planinarstva jesu velike. Ono razvija u pojedincu etičke osobine drugarstva, altruizma, izdržljivosti, privikavanja na život u kolektivu, međusobnog pomaganja. »Planinar je idealista, nesebičan, požrtvovan, neumoran« - te riječi stavlja Vjekoslav Cvetišić kao motto prvoj od svoje četiri knjige »S planina i gora«. Planina zbližuje ljude, pa i one koji su oprečni po svojim uvjerenjima. Pravi planinar drži se svih etičkih principa izraženih u planinarskom etičkom kodeksu u smislu međusobnog pomaganja u planini, altruizma, obzira prema drugima. Planinarstvo nadalje stvara čvrstu podlogu za razvoj zdravog patriotizma. Planinar koji upoznaje prirodu i ljepote svoje domovine sigurno da će tada i srcem više za nju prionuti. Planinareći čovjek bolje upoznaje svoj narod i više ga cijeni i voli.

Posebno je važno istaknuti odgojnu vrijednost planinarenja za mlade, koji se moraju osposobljavati za život. Planinarstvo iziskuje ustrajnost, svladavanje napora i umora, izdržljivost, a to sve formira i jača čovjekovu volju. Kada čovjek nakon napornog uspinjanja konačno stigne do vrha planine, zadovoljan je postignutim rezultatom. Počinje se pouzdavati u vlastite moći, stiče iskustvo o uživanju nakon izvršene voljne akcije što mu daje opet podstreka za daljnje akcije. Život u obitelji i društvu pomalo je sličan planinarenju u smislu svladavanja poteškoća i problema. Kad mladi čovjek odraste, život će pred njega stavljati mnoge zadatke, zahtijevati mnoge napore i žrtve, koji se mogu izvršiti samo nakon dugotrajnog ustrajnog i marljivog rada. To pak može ostvariti čvrsta, iskušana i ustrajna volja. Odatle vrijednost planinarenja koje omogućuje mladom čovjeku formiranje čvrste pozitivne volje.

Za religiozne ljude planine su oduvijek bile mjesto susreta s Bogom. U prirodnim ljepotama, u visinama planinskog svijeta religiozan čovjek spontano susreće svoga Stvoritelja, njemu se klanja i zahvaljuje za njegove darove. To svjedoče brojni religiozni objekti, crkvice, kapelice, križevi podignuti po raznim planinama ili na samim vrhuncima. Potvrđuju to brojni svećenici koji su se bavili planinarstvom o čemu ćemo nešto reći u narednom poglavlju.

Planinarstvo je produkt visoko-civiliziranih i kulturnih sredina. Ono je sastavni dio kulture pojedinih naroda. Za planinarstvo mogu imati razumijevanje samo osobe bogatog duhovnog i intelektualnog života.

Zaključit ćemo ovo izlaganje s mislima dr. Željka Poljaka: »Po idealnom skladu psihičkog i fizičkog djelovanja, koje nitko objektivan ne može poreći, planinarstvo je jedinstvena kulturna pojava, izuzetno vrijednih kvaliteta, kojoj nema slične u našoj sredini. Upravo to kompleksno psiho-fizičko djelovanje bitna je karakteristika planinarenja. Njegova golema korist za pojedinca i društvo – spomenimo samo odgojnu i rekreativnu vrijednost – dobro je poznata i nepobitna a da ne govorimo o dragocjenim rezultatima koje je planinarstvo dalo u službi znanosti.« (Dr Željko Poljak: »Planinarstvo, sport i fizička kultura« - Naše planine, broj 5-6, 1961., str. 117.)

Planinarstvo u našoj zemlji

Godine 1974. navršila se stogodišnjica Hrvatskog planinarskog društva koje je osnovano 1874. godine i pripada među prva takva društva osnovana u svijetu, a starije je i od Slovenskog planinarskog društva koje je osnovano tek 1893. god. Hrvati su sedma nacija u svijetu po redu osnivanja planinarskih društava.

Planinarstvo kao takvo nije staro. Novijeg je porijekla. Prvo planinarsko društvo osnovano je u Engleskoj 1857. god. Kolikogod to bilo čudno, činjenica je da Englezi nemaju toliku materijalnu bazu za razvoj planinarstva pa odgovor treba potražiti u osvajačkoj ekspanziji Britanskog imperija.

U početnom razdoblju hrvatsko planinarstvo bitno se razlikuje u jednoj pojedinosti: dok je kod ostalih naroda na prvom mjestu bilo osvajanje vrhova, u Hrvata je planinarsko djelovanje bilo obogaćeno smišljenim usmjeravanjem prema znanstvenim istraživanjima prirodnih osobina naše planinske zemlje. Počeci planinarstva kod Hrvata jesu mnogo starijega datuma. Godine 1536. starohrvatski pjesnik Petar Zoranić iz Nina piše na hrvatskom jeziku pjesničko djelo »Planine« inspiriran ljepotama Velebita i Dinare i tako se stavlja na čelo svjetske književnosti. Vrijedno je spomenuti da je prvi dosad poznati penjački podvig u stijeni kod nas izvela i opisala jedna žena 1843., Dragojla Jarnević usponom u stijeni Okića. U stotinu godina organiziranog hrvatskog planinarstva treba razlikovati tri razdoblja: istraživačko-znanstveno do 1. svjetskog rata. Drugo između dva rata u kojem prevladava romantično-izletnička motivacija djelovanja. I treće poslijeratno razdoblje u skladu s nastalim društvenim promjenama: planinarstvo prodire u širinu s visokim dometom u stručnim djelatnostima, osobito u alpinizmu, speleologiji i spasavanju.

Ovdje bismo htjeli još spomenuti ulogu svećenstva u razvoju planinarstva u našim zemljama. To napose dolazi do izražaja u Sloveniji.

U počecima hrvatskog organiziranog planinarstva posebno mjesto zauzima svećenik Josip Torbar, suosnivač Hrvatskog planinarskog društva. Pored svoje svećeničke službe, službuje kao nastavnik na zagrebačkoj Realci gdje postaje ravnatelj 1858. g. Član je Jugoslavenske akademije a potom njezin tajnik i predsjednik (1890-1900). Njemu pripada zasluga što je prvi počeo širiti popularno smisao i ljubav za prirodne znanosti. Planinarstvu se priklonio već za rana. Obilazi Klek, Golu Plješevicu, Ivančicu, Risnjak, Kalnik, Samoborsko gorje, Slovenske Alpe. Za izvanredne zasluge na području planinarstva izabran je 1875. g. za predsjednika Hrvatskog planinarskog društva, koju je funkciju obnašao u dva navrata (1875-78. i 1884-93). Za njegova predsjednikovanja sagrađena je 1889. godine na Sljemenu iznad Zagreba nova željezna piramida.

Najveća zasluga za razvoj slovenskog planinarstva ide svećeniku Jakobu Aljažu, triglavskom župniku, koji vrši svoju svećeničku službu u Dovju, podno Triglava. Rođen je 1845., umro 1927. Njegovu zaslugu priznaje i sam Planinarski savez Slovenije koji mu 1953. god. objavljuje biografiju (napisanu od Janka Mlakara, svećenika) kao prvu u seriji biografija znamenitih slovenskih planinara. U uvodnoj riječi izdavača (Pl. savez Slov.) čitamo: »Ovu

zbirku (biografija) počinjemo spisom o Jakobu Aljažu, koji svojim uspješnim radom za oslobođenje Triglava od stranog planinarskog utjecaja, izgradnjom domova na Kredarici i u Vratima te stupa na vrhu Triglava zaslužuje zahvalno priznanje kao prvoborac našega planinarstva.«

Kratko ćemo nabrojiti djela kojima je vlč. Aljaž zadužio slovensko planinarstvo. Prvo što je sagradio 1895. bio je stup na samom vrhu Triglava koji po njemu danas nosi naziv »Aljažev stolp«. Nekih 50 metara podno vrha dao je u stijeni izbušiti sklonište za jedno 20 osoba u slučaju nevremena da se imaju kamo skloniti. Pri vrhu postavio je spomen ploču sa stihovima Valentina Vodnika u spomen njegova uspona na Triglav. U Vratima dao je izgraditi najprije skromnu kućicu koja je onda proširena i obnovljena 1910. i po njemu prozvana Aljažev dom. Posebno djelo je kuća na Kredarici, na visini od 2500 m »Triglavski dom« - »mati svih kuća« kako ju je sam Aljaž nazvao. Zanimljivo je da se prigodom blagoslova doma pjevala Lijepa naša, a potom i na samom vrhu, kad su se sudionici proslave popeli na Triglav. Godinu dana kasnije, 1897. dao je sagraditi kapelicu uz »Triglavski dom« koja je bila posvećena Majci Božjoj Lurdskoj. Na žalost ta je kapelica kao i dvadeset drugih po slovenskim planinama nakon 2. svjetskog rata srušena. Potom je otvorio novi put do vrha Triglava prozvan »Tominškova pot«. Sam je izgradio vodovod za dom u Vratima. Dvije njegove posljednje želje ispunile su se tek nakon njegove smrti: kapelica posvećena sv. Ćiril i Metodu uz Aljažev dom u Vratima koja i danas služi svećenicima planinarima, a otvorena je svima, i cesta iz Mojstrane do doma koja omogućuje prilaz automobilima i autobusima.

Osim planinarstva župnik Aljaž se aktivno bavio glazbom. Komponirao je i uglazbio mnoge pjesme. Najznačajnije djelo s toga područja mu je Pjesmarica tiskana 1896. g. koja je dala poticaj za osnivanje slovenskih pjevačkih zborova i predstavlja pravo kulturno nacionalno blago za Slovence. Zato mu je Glazbena matica Slovenije podigla spomenik na Šmarnoj gori 1935. g.

Župnik Aljaž je mnogo pridonio za razvoj Hrvatskog planinarskog društva. Za stečene zasluge imenovalo ga je društvo svojim počasnim članom 1924. g. a uokvirena povelja imenovanja još i danas stoji u Aljaževom domu u Vratima.

Danas mu na grobu uz crkvu u Dovju stoji ploča s urezanim stihovima koji lijepo izražavaju njegovu ljubav prema planinama:

*Vsako jutro v zarji novi naši zažare vrhovi –
gledajo – kdaj prideš spet –
ki si bil jim varih svet:
naš triglavski kralj Matjaž,
župnik s Dovjega – Aljaž.*

Osim Jakoba Aljaža istaknuti slovenski planinar bio je svećenik Valentin Stanič po kojemu se danas naziva planinarska kuća podno Triglava »Staničeva koča« na visini od preko 2000 m.

Uz njih svakako treba spomenuti slovenskog svećenika, pjesnika i planinarskog klasika Valentina Vodnika koji se uspeo na Triglav još 1795. god. i mnoge svoje pjesme posvetio planinama. U spomen njegova uspona triglavski župnik J. Aljaž dao je uzidati u stijenu pri samom vrhu Triglava spomen ploču na kojoj se nalaze divni Vodnikovi stihovi o ljepoti planinskoga svijeta i njihova Stvoritelja:

*Sklad nad skladom se vzdiguje
golih vrhov kamen zid,
Večni mojster ukazuje
prid zidar se les učit.*

Naveli smo samo istaknutije svećenike planinare. No tu je još mnoštvo drugih Bogu posvećenih osoba, čije se ime sigurno neće spominjati u planinarskim analima, a prokrstarili su našim planinama bilo u društvu svojih prijatelja ili vodeći sa sobom mladež, budeći u njima smisao za prirodu i potičući ih da susreću Stvoritelja u ljepotama stvoreneoga svijeta.

Neumorni planinar

Prije nego je postao član Planinarskog društva Zagreb, Ratko je često išao na izlete bilo u društvu s kolegama (Rupčići) ili kao član planinarske sekcije Prirodoslovnog društva.

Ono malo Ratkove pisane ostavštine koja se do danas sačuvala daje nam dosta podataka da možemo doznati koje je planine obišao. Opširniji dnevnik izleta Ratko je vodio samo u 1947. god. Tu je detaljno opisao svaki izlet. Za druge godine imamo samo na nekoliko manjih listova označene datume i mjesta koja je obišao. Osim toga sačuvala su se još dvije bilježnice. U jednoj je opširno na 27 stranica opisao pohod Gorskom kotaru i Bijelim stijenama, a u drugoj pod naslovom »Može li se zalutati u Zagrebačkoj gori« jedan izlet na Medvednicu. To je vjerojatno bila skica za neko predavanje u planinarskom društvu.

Donosimo popis Ratkovih izleta prema njegovim bilješkama. Popis ipak nije potpun jer 1948. godine navodi izlete samo u tri prva mjeseca. Vjerojatno se list, na kojem je zabilježio ostale, zagubio. Osim toga nedostaje detaljniji popis za drugu polovicu 1949. godine, 1950. i 1951. Na jednom listu koji se našao među njegovim bilješkama imamo samo ukratko naznačene izlete do ljeta 1950. godine.

1947. godina:

- 5. I.: Ksaver – Šestine – Kraljičin zdenac
- 23. III.: Ksaver – Kulmerovo dobro – obronci Zagrebačke gore
- 30. III.: Samobor – Stari grad. POČETAK RUPČIĆEVANJA.
- 5. IV.: Samobor – Okić-grad
- 20. IV.: Samobor – Stari grad – Palačnik - obronci
- 1. V.: Srebrnjak – Rauchova lugarnica – Piramida – Sv. Jakov - Medvedgrad
- 4. V.: Ksaver – Rauchova lugarnica – Frölichov majur – Stubičke toplice
- 11. V.: Samobor – Vilinske jame - Vratnik
- 18. V.: Gornji Stenjevec – Veternica do II. slapa
- 1. VI.: Gl. kolodvor – Postojna - Rijeka
- 15. VI.: Samobor – Stari grad – Palačink – izvor potoka
- 21. i 22. VI.: Glavni kolodvor - Brežice
- 6. VII.: Podsused – Samobor (dvokolicom)
- 20. VII.: Šestine – Kraljičin zdenac – Piramida – Tomislavov dom – Sv. Jakov – Medvedgrad
- solo
- 27. VII.: Zagreb – Tuheljske toplice – Klanjec - Zelengaj
- 3. VIII.: Gl. kolodvor – Rimske toplice
- 10. VIII.: Kvaternikov trg – Šestine – Pušča Bistra – Stubičke toplice
- 11. VIII.: Medvednica – Rauchova lugarnica – Tomislavov dom
- 17. VIII.: Ksaver – Šestine – Zagrebačka gora
- 24. VIII.: Ksaver – Šestine – Zagrebačka gora
- 29. VIII.: Samobor – Stari grad – bivša piramida
- 31. VIII.: Gornji Stenjevec – Glavica – Kameni svatovi - Glavica
- 7. IX.: Ksaver – Šestine – Kraljičin zdenac – Tomislavov dom – Rauchova lugarnica – Vidikovac - Gračani

- 21. IX.: Samobor – Palačnik – Oštrc – Okić - Samobor
- 28. IX.: Ksaver - Vidikovac – Rauchova lugarnica – Piramida – Tomislavov dom – Sv. Jakov - Medvegrad
- 5. X.: Gornji Stenjevec – Glavica – Kameni svatovi – Podsused - Susedgrad
- 12. X.: Samobor – Palačink – Smerovište - Lipovac
- 2. XI.: Ksaver – Kraljičin zdenac – Tomislavov dom – Rauchova lugarnica – Piramida – Tomislavov dom – Kraljičin zdenac
- 9. XI.: Samobor – Smerovište – Cerinski vir – Lipovec - Oštrc
- 30. XI.: Črnomerec – Veternica do II. slapa - Glavica
- 7. XII.: Srebrnjak – Tomislavov dom – Rauchova lugarnica – Tomislavov dom – Kraljičin zdenac
- 21. XII.: Gornji Stenjevec – Glavica – Gornji Stenjevec

1948. godina:

- 4. I.: Ksaver – Kraljičin zdenac – Brestovac – Tomislaavov dom – Đački dom
 - 11. I.: Stenjevec općina – Glavica – Veternica do potoka
 - 18. I.: Samobor – Oštrc – Rude - Samobor
 - 25. I.: Ksaver – Vidikovac – Tomislavov dom – Sv. Jakov – Glavica – Stenjevec općina
 - 1. II.: Stenjevec općina – Glavica – Stenjevec općina
 - 3. II.: Samobor – Smerovište – Cerinski vir – Japetić – Lipovec – Oštrc – Lipovec - Smemobor
 - 8. II.: Samobor – Smerovište – Cerinski vir – Japetić – Lipovec – Oštrc – Lipovec - Smerovište – Samobor - Zagreb
 - 15. II.: Breg – Lisca - Sevnica
 - 22. II.: Stenjevec bolnica – Glavica – Veternica do II. slapa – Glavica - Zagreb
 - 29. II.: Samobor – Okić – Oštrc – Rude - Samobor
 - 7. i 8. III.: Vrapče općina – Glavica – Vrapče op. – Dubrava – Sesvete – Kašina – Laz – Marija Bistrica – Podgrađe – Sevnica – Zlatar
- (Nedostaje popis izleta preostalih mjeseci iz 1948. godine)

1949. godina:

- 16. I.: Šestine – Kraljičin zdenac – Piramida – Dom PDZ – špilja – Medvednica - Vidikovac
- 23. I.: Zagreb Gl. kolodvor – Hrastnik - Mrzlica
- 29. i 30. I.: Vrapče – Glavica – Kameni svatovi - Glavica
- 6. II.: Celje – Celjska koča - Celje
- 13. II.: Samobor – Cerinski vir – Japetić – Oštrc – Lipovec – Smerovište - Samobor
- 20. II.: Gračani – Dom PDZ – Sv. Jakov – Glavica – Veternica do vode – Glavica - Vrapče
- 27. II.: Planica – Mojstrovka – Tamar - Planica
- 6. III.: Rauchova lugarnica – Dom PDZ - Glavica
- 13. III.: Vrapče gornje – Glavica – Ponikve – Kameni svatovi – Ponikve vrata – Glavica - Vrapče
- 14. III.: Vrapče – Glavica – Male Ponikve - Glavica
- 20. III.: Vrapče – Glavica - Vrapče
- 27. III.: Šestine – Sv. Jakov – Medvedgrad – Glog – Leščik – Glog – Mrzljak – Sv. Jakov – Malo Sljeme – Dom PDZ – Glavica - Vrapče
- 3. IV.: Gračani – Rauchova lugarnica – Dom PDZ – Tomislavov dom – Sv. Jakov – Mrzljak – Medvedgrad - Šestine
- 10. IV.: Maksimir – Rog – Mrzljak – Frölichov majur – Stubičke toplice – Oroslavlje – Stubičke toplice – Rauchova lugarnica – Dom PDZ – Kameni svatovi – Glavica - Vrapče

16. IV.: Kvaternikov trg – Podsused – Samobor – Okić – Sv. Nedjelja – Gornji Stenjevec
 24. IV.: Samobor – Palačink – Oštrc – Lipovec - Samobor
 1. i 2. V.: Ogulin – Bjelsko – Jasenak – Bjelolasica – Bijele stijene – Jasenak – Bjelsko - Ogulin
 8. V.: Mihaljevac – Kraljevac – Piramida – Dom PDZ – Rauchova lugarnica – Kaptolska lugarnica - Maksimir
 (Ovdje završava Ratko ovaj popis izleta. Vjerojatno su se zagubili listovi na kojima je dalje nastavio bilježiti detaljno svoje pohode prirodi. Na drugom listu neovisno o ovome popisu zabilježio je samo glavnije izlete pa ćemo s time popuniti što nedostaje iz detaljnijeg popisa.)

1949. godina:

- Bjelolasica – Bijele stijene, Strahinčica
 Obnovljena tura: Klek – Bijele stijene – Bjelolasica – Risnjak – Snježnik – Platak – Rijeka - Učka
 VI. mjesec: Julijske Alpe – Kranjska Gora – Erjavčeva koča – Mojstrovka – Prisojnik – Razor – Triglav – Tičarica
 VII. mjesec: Durmitor: Međeđ – Žuta greda – Terzijin bogaz – Bobotov kuk – Bezimeni vrh – Prenj – Zelena glava
 IX. i XI. mjesec: Klek – Bijele stijene

1950. godina:

- I. mjesec: Kalnik
 6-14. III.: Julijske Alpe: Mojstrovka – Travnik – Prisojnik - Špik
 16-19. III.: Kamniške Alpe: Planjava – Dedec - Ojstrica
 IV. mjesec: Risnjak – Bijele stijene - Bitoraj
 V. mjesec: Plitvice
 V. mjesec: Velebit
 (I u ovom popisu nedostaju bilješke o izletima cijele jedne godine, tj. do Ratkove smrti.)

Biser naših planina — Bijele stijene

Još jedna jednodušna izjava Ratkovih kolega planinara: silno je volio Bijele stijene, bio je njihov oduševljeni poklonik. O Bijelim stijenama piše dr. Željko Poljak u svome vodiču »Planine Hrvatske« (Zagreb, 1974., str. 295): „U prostranom području Kapele (Gorski kotar) posebno mjesto zauzima gorski sklop Bijelih stijena, jedinstvenih po ljepoti, ni s čim usporedivih i ničemu sličnih. Ljepota njihove surove i iskonske prirode neodoljivo privlači. Gorska kosa duga oko 4 km, što se poput nazubljenog hrpta diže iz šumskog pojasa, odlikuje se bizarnim oblicima stijena, divljom romantikom i runolistom na kamenim tornjevima. Priroda je tu stvorila muzej kraških oblika i okomite bijele do 50 m visoke stijene, po kojima je sklop i dobio ime, te duboke neprohodne ponikve i provalije s vječnim snijegom na dnu. Šuma oko stijena je nedirnuta, prašumskog tipa i živi svjedok borbe sa stijenom, burom i snijegom. Druga su glavna osobina prekrasne male čistine među okomitim stijenama, nalik kotlovima, koji su zbog bogate i zanimljive flore nazvani vrtovima. Hrpat s vrhovima i vrtovima planinarima je dobro poznat unatoč teškoj prohodnosti, no ispod hrpta, osobito u divljem labirintu šume i krša još uvijek ima dijelova koji su posve nepoznati, a lako se u njima može zalutati.“

Među malobrojnim Ratkovim spisima našao se list papira na kojemu je napisao i vjerojatno održao za svoje kolege u planinarskom društvu predavanje o Bijelim stijenama. Evo

nekoliko misli iz uvoda: »Siguran sam da je već mnogi od vas posjetio razne vrhove u Alpama i mnoge druge planine Slovenije, dapače uvjeren sam da ima tu takovih ljudi za koje bi mogli reći da prilično dobro poznaju slovenske planine, ne samo Julijske ili Kamniške Alpe već i Kum, Mrzlicu, Boč, Liscu, Tolsti vrh, Celjsku koču itd. ali siguran sam da velik dio vas još nije prošao najljepše naše planine, naš Gorski kotar a znajte da nije planinar onaj čovjek koji ne poznaje svoju okolicu.

Siguran sam da mnogi od vas još nije bio na — mogli bismo reći biseru naših planina — Bijelim stijenama, pa čak, bio bih toliko slobodan da se usudim kazati, da mnogi današnji planinar ne samo da nije bio na Samarskim stijenama, već nije nikada ni čuo za njih, ili ako je čuo, onda se sigurno nije detaljnije raspitivao o njima. Stoga sam odlučio da vam danas kažem par riječi o Bijelim i Samarskim stijenama. Kao ishodišna točka mogu nam poslužiti dvije stanice: Kupjak ili Ogulin...«

Prilaz do Bijelih stijena u ono vrijeme nije bio lagan. Od Ogulina bi obično trebalo pješačiti cestom 24 km do Jasenka, zatim se penjati oko dva sata. Ratko je obično bio prvi koji je onamo upravo hrlio. Pitali su ga jednom zašto tako žuri. »Ja uživam u tom miru« — bio je odgovor. Obično bi se na Bijelim stijenama noćilo. »Navečer« — pripovijeda Ratkov kolega »bdjelo bi se do kasno u noć uz vatru, pjevalo a ujutro zato duže spavalo. Međutim, Ratko bi se ranije digao i nekamo otišao. Kad smo se mi dizali, on se već vraćao s vrha, koji je bio nekih 15 minuta daleko. Nama je to bilo malo čudno a on bi videći to rekao: 'Da ste vidjeli kako je to bilo divno promatrati izlazak sunca i rađanje novog dana!'«.

Zašto je Ratko volio Bijeje stijene? Ivanka, Ratkova kolegica iz planinarskog društva dala nam je odgovor: »Obično se smatra da je za nas vrhunac planinarenja u slovenskim Alpama. Međutim Bijeje stijene bile su za nas, napose za Ratka, otkriće naše nedirnite prirode, simbol naših planinskih ljepota i planinskog carstva. Inkarnacija nedirnite prirode u nas, gdje se čovjek može osloboditi svega onoga balasta što opterećuje svakidašnji život.«

Jednom na Bijelim stijenama reče Ratko sav ushićen svojim kolegama: »Eh, ako jednom poginem, donijet ćete mi odavle kamen na grob.« Rekao je to više u šali izražavajući svoju ljubav prema tom kutku naše domovine. I kad se to zaista dogodilo, njegovi kolege planinari sjetili su se njegove želje.

Runolist na Bijelim stijenama

U dnevniku izleta iz 1947. god. Ratko detaljno bilježi svaki izlet, tko ga je organizirao, kamo se išlo, što se radilo, tko je bio prisutan. Sastavni dio izleta bila je sv. misa jer je redovito išao nedjeljom — u pohode prirodi. To češće spominje u svojim bilješkama. Na koncu godine donosi zaključak u kojem čitamo: »Ove godine sam veoma mnogo planinario zahvaljujući dobrim planinarima s kojima sam se sastao u Hrvatskom prirodoslovnom društvu. U samom početku išli smo na izlete s ciljem da proučavamo prirodu kao prirodoslovci, te smo izabirali terene bogate faunom. Međutim s vremenom smo stekli ljubav za samu planinu i počeli smo tražiti i izabirati terene prikladne za planinarenje, a napustili smo želju da idemo samo na one terene koji nam odgovaraju svojom faunom. Već u samom početku slučaj je ujedinio četvoricu, koji su se izdizali iznad ostalih svojom voljom i sposobnošću. Dotična četvorica formirali su 'bratstvo rupčica' u svrhu da zajedničkim silama što više populariziraju planinarstvo i stoje na raspoloženje za pomoć svima koji gaje neku ljubav prema planinama, te da se međusobnom pomoću što češće nađu zajedno u planinama...«

U mjesecu srpnju 1948. god. pošao je Ratko s kolegama u pohod Bijelim stijenama da popravi markacije na planinarskim stazama. Taj je izlet trajao nekoliko dana i Ratko ga je opisao opširno u posebnoj bilježnici na 27 stranica. Donosimo neke zanimljivije izvatke s tog izleta.

U subotu 17. srpnja 1948. sastali su se njih četvorica i krenuli vlakom u 22,45 sati s Glavnog kolodvora u Zagrebu put Ogulina. Posjetili su u nedjelju ujutro Klek. Došli su blizu vrha i tu promatrali izlaz sunca. Opisuje Ratko: »Rastegnusmo korake da bi dospjeli do povišenog mjesta s kojega bi se mogao vidjeti izlazak sunca. To nam je uspjelo. Došli smo do neke livade s koje smo imali divan pogled na istok i na zapad. Tu smo časak stali i popili čaj, koji je na žalost bio posve hladan. Uto se pokaže sunce i mi smo par časaka ostali začarani divotom prizora. Iz dolina se je počela dizati magla, te nas dolazeći hladni zrak prekine u našem divljenju i mi krenusmo dalje. Nakon 75 min dobrog hoda uspjeli smo se napokon na vrh Kleka i stigli u 5 s i 58 min. Tu smo razgledali okolicu i ponovo se divili nad dolinama zavijenim u gustu maglu i svim ostalim krasotama, koje se pružaju pred očima planinara kad u rano jutro stižu na najvišu točku u tako krasnom kraju...« (Potom su se kroz Bjelsko vratili u Ogulin i onda opet vlakom do Kupjaka. Odanle su krenuli za Mrkopalj gdje su prenoćili u jednom sjeniku i sutradan nastavili put do Bijelih stijena). »Išli smo po nekim markacijama koje su nas dovele do nekih stijena ali to nije bio centralni dio, nego neki zapadni kukovi. I ta markacija bila je tako loša da smo mnogo vremena trebali da je ne izgubimo. Putova uopće nema, nego je markirano kroz šumu. Krasan pogled, koji se pružao iz ovog mjesta zadivio je sve prisutne, te smo časak stali i promatrali tu krasotu. Zatim smo odlučili da krenemo na centralni dio koji se pred nama pružao. Pretražili smo najbližu okolicu i, jer nije bilo puta, krenemo kroz šumu poprijeko prema kompasu. Predjel kojim smo prolazili bio je tako krasan da smo se često zadržavali i uživali u prirodi. Nakon kratkog spuštanja po besputnoj šumi najednom iskrasne pred nama krasan put upravo kao u Maksimiru. Krenusmo tim putem na lijevo, tj. prema jugu. Pošto smo nosili samo jedan ruksak, često smo se mijenjali, jer su nas ramena boljela još od prošlog dana. Najveći dio sam ipak ja nosio kroz šumu, jer kad smo ušli među drveće i napustili podnožje Bijelolasice, zaboravio sam da ga nosim i uopće mi nije smetao. Nešto prije nego smo došli na put, našao sam crnog daždevnjaka (salamandra atra). Hodajući putem primijetimo da prolazimo ispod stijena. Ja sam predložio da siječemo direktno u njih, no isprva moj prijedlog nije bio primljen. Nakon kratkog vremena ipak i ostali zaključe da je najpametnije ići direktno na njih, jer je naša cestica stalno zaokretala. Kroz jednu uvalu krenusmo na desno, a ja predam ruksak Halabuki. Uspion je bio prilično težak i spor. Krenuo sam naprijed da izvidim teren i da li se može gore da se ne bi morali opet spuštati s prtljagom. Prešavši neki ponor preko debele omorike, koja je bila tu prevaljena, stanem se uspinjati uz stijenu i po stijeni na vrh da vidim gdje smo. Najednom spazim na jednoj stijeni nekoliko runolista. Iz grla mi se otme jaki usklik: »Runolist«. Čuvši to ostali polete najvećom brzinom gore k meni, a Dick zaurla neka ih ne kidam dok oni ne stignu gore, a to nisam ni nakanio. Halabuka dojadi zajedno sa naprtnjačom i doskora otkrijemo još mnogo džbunova runolista te smo ubrali samo najljepše. Tu Halabuka ostavi naprtnjaču te pođe na stijene, a i mi krenusmo na stijene. Kod penjanja nismo mnogo mislili na same opasnosti, te sam pokušao osvojiti jednu visoku i tešku stijenu, koja je bila gotovo glatka. Došavši pod vrh stijena je postala sasvim glatka osim jedne, jedva dva centimetra široke izbočine. Primivši se za tu stijenu, nestalo mi uporište za drugu ruku i tako časak ostanem razapet, a svi mišići bili su napeti do krajnosti. To me je i spasilo. Jer da se nisam svom silom upro rukom i nogama, otpao bih od stijene i u dubini se razmrskao na kamenju. Čutura mi je naime došla između stijene i boka i tako nije dopustila da se priljubim uz stijenu. Snašavši se na brzinu spustio sam lijevu ruku, za koju nisam imao uporište, na mjesto gdje sam prije držao, te se spustio sa stijene. Pošto su drugovi krenuli na vrh da se slikamo, krenuo sam i ja gore, te slikavši se, razido smo se opet po stijenama. Ja se spustim u jedan ponor u kome se bijelio snijeg. Na snijeg sam oprezno stao jer sam mislio da ću propasti. No snijeg je bio smrznut i krut te nisam utonuo ni jedan centimetar...«

Na povratku prema Mrkoplju susreli su neke seljake. Jedan od njih, bio je to Dick, malo je zaostao da si popravi svoju »opremu«. Uto naiđu seljaci. Upitaju ga na njemačkom je li vruće. Odgovori mješavinom engleštine i njemačkog da jest. Seljaci ga upitaju je li on Nijemac. Dick

odgovori: »Nein, ich bin kroatisch!« Tek sada seljacima svane. »Što nisi odmah rekao, mi smo mislili da si njemački zarobljenik.« Ratko nadodaje u svome opisu. »Iz toga se može vidjeti kako smo izgledali.«

Posljednja etapa ove ture bio je Risnjak. Tu su morali prenoći u ruševinama bivšeg doma. Piše Ratko: »Za večeru si skuhamo žgance i gulaš, a zatim se snađosmo kako smo mogli i znali i pokušamo zaspati. Vatru smo morali ugasiti jer ju je jaki vjetar tjerao na sve strane te je postojala mogućnost da nas zahvati a i tako nas nije ništa grijala. U noći je bilo strahovito hladno, ali smo ipak izdržali i prospavali do 4 s., kad se digosmo te zamotavši se uspesmo se na sam vrh da promatramo izlaz sunca. Sama stijena pružala nam je mogućnost da vrijeme do izlaska provedemo u ležećem položaju. Bilo nam je tako toplije. Neko smo vrijeme ležali a zatim se pojavi na istoku Sunce i mi se digosmo da možemo bolje promatrati. Neko smo vrijeme promatrali i grijali se a zatim pođosmo u »Hotel Risnjak« (ruševine) da se obučemo po ljudski jer smo do sada bili u »spavaćicama«. Da nam bude toplije stavili smo na sebe sav tekstil što smo ga imali. Tako sam ja npr. jednu nogu zamotao ručnikom, a drugu salvetom jer sam imao kratke hlače. Na lice sam stavio tri maramice tako da su mi samo oči bile slobodne. Da nas je netko vidio, bio bi uvjeren da smo priviđenja — ili strašila... Tako smo se zabavljali na Risnjaku do 15 s, a zatim se spremimo i krenemo put Platka.«

Put u lijepu šumu

Ratko se nije zadovoljavao planinarenjem koje bi samo njemu pružalo zadovoljstvo i donijelo korist. Aktivno se angažirao u mnogim djelatnostima planinarskog društva koja su smjerala na opće dobro. Tako je ugodno za sebe spajao s korisnim za druge. Po učlanjenju u Planinarsko društvo Zagreb odmah postaje član upravnog odbora markacijske sekcije, kojoj je bio zadatak pronalaziti nove putove i markirati ih uobičajenim planinarskim znakovima i popravljati stare markacije. Tako je s ostalim članovima markirao veliki broj putova na Sljemenu, Samoborskom gorju, na Strahinčici, u Gorskom kotaru, na Bijelim stijenama.

»Jednom zgodom u jesen 1948. g.« — pripovijeda Ratkov kolega — »dobili smo zadatak markirati neki put na Sljemenu.« Nitko nije baš točno znao kako ide taj put ali smo ga otprilike pronašli. Boja u kantici, kist, jedan boji bijelo, drugi crveno i dođosmo do prijevoja. Odjednom puta nestade. Bilo je očito — pogriješili smo. Nemoguće je bilo brisati što smo već obojili. Onda Ratko predloži: 'Napišimo ovdje PUT U LIJEPU ŠUMU!'« — Jedna sitnica koja pokazuje njegovo poimanje prirode. Prema njemu nije se pogriješilo. I ovdje planinar dolazi do cilja: »lijepa šuma«.

Osim na markiranju putova radio je aktivno u izletničkoj sekciji, speleološkoj sekciji i foto-sekciji.

Njegova spremnost pomoći bližnjemu našla je svoje mjesto u Gorskoj službi spasavanja (GSS) koje je također bio član. GSS postoji u okviru planinarske organizacije a stupa u djelovanje i pruža pomoć samo na nepristupačnom području udaljenom od prometnica, gdje redovna služba hitne pomoći sa svojim sredstvima i mogućnostima ne može djelovati. GSS za svoj rad ne traži nikakvu naknadu neposredno od unesrećenih. Ratko je s drugim članovima, kad je došao na njega red, dežurao obično u Tomislavovu domu. U zimskim mjesecima pomoć GSS-a bila je česta jer je bilo dosta onih koji bi se ozlijedili ili unesrećili prilikom zimskih sportova. Kako u ono vrijeme nije bilo sanjki za prijevoz, takvog bi ranjenika dovezli do doma. Koji puta su ga morali voziti na skijama ili sanjkama ili čak nositi do podnožja Medvednice ako kola prve pomoći ne bi došla.

Konačni cilj planinara — stijene

Prije nego progovorimo o Ratku kao alpinistu, korisno je reći nekoliko riječi o samom alpinizmu da čitatelji dobiju jasne pojmove. Alpinizam nije isto što i planinarstvo. On je samo jedna njegova disciplina, nadgradnja planinarstva. Motivi na kojima se bazira alpinističko djelovanje duboko su ljudski. Težnje za otkrivanjem nepoznatoga i svladavanjem prirodnih sila stare su koliko i čovjek. Te težnje koje su se u naše doba povukle među zidove laboratorija i zaodjenule znanstvenim ruhom, u alpinizmu su se sačuvale u svom primitivnom obliku.

Kolijevka alpinizma nije u Alpama. Ideja alpinizma rodila se u jednoj pretežno ravničarskoj zemlji, u Engleskoj, gdje je i osnovano prvo planinarsko društvo na svijetu »Alpine club« s devizom: »Gdje je volja, tu je i put«. Englezi su bili prvi alpinisti, prvi himalajisti, organizirali su prvo osvajanje Mount-Everesta i dali svoj pečat svjetskom alpinizmu.

Kroz duga stoljeća nepristupače i daleke stijene i vrhovi bili su za čovjeka nepoznati i misteriozni svijet koji je samo raspaljivao ljudsku maštu i nije dopuštao pristup u svoje tajne. Zato je dugo vremena taj nepoznati i »beskorisni« svijet bio rezerviran isključivo božanstvima i demonima, kojima je fantazija prestrašenih posvećivala svoje priče i bajke. Tek u XVIII. i XIX. st. oslobođena i snažno pokrenuta znanstvena misao zaustavlja svoje radoznale poglede na dalekim vrhovima i stijenama koji veoma brzo postadoše objekt opsežnih istraživanja. Međutim, ove sporedne uloge alpinizam se brzo oslobađa. Čovjek uviđa da znanstveni ciljevi ne moraju biti isključivi pokretač susreta s dalekim planinama. Zar djevičanska ljepota čeznutljivih vrhova i snažnih ledenika, nad kojima odzvanjaju riječi jednog Rousseau-a: »Lijepo je samo ono što je strašno!« — nije sama po sebi dostatna da čovjeka pokrene u ovaj neznani svijet? — pita se H. Čaušević (Čovjek i stijena, Naše planine, br. 7—8, 1968. g. str. 145.)

Alpinizam sadržava stanovit borbeni elemenat u svladavanju prirodnih prepreka u planinama koje običan planinar ne može svladati. Alpinistički usponi iziskuju naročit fizički napor, hladnokrvnost, vještinu, sposobnost, uvježbanost i dar za prosuđivanje prepreka koje je potrebno svladati. Međutim, pravog sportskog borbenog elementa tu nema, nema ni sportskog protivnika. Mrtva stijena nije protivnik u doslovnom smislu. Ipak postoji stupnjevanje teškoće uspona u stijeni. Kod alpinizma svakako postoji svojevrsna i veoma teška borba s prirodnim preprekama, borba koja je svojstvena samo alpinizmu kao vrhunskoj i složenoj grani planinarstva.

»Ljubav prema stijenama, kao konačan cilj svakog planinara« — piše Ratko u svojoj kratkoj biografiji koju je vjerojatno trebao priložiti nekom dokumentu u planinarskom društvu — »ponukala me da polazim teoretski tečaj zimske alpinistike, koji je održavala alpinistička sekcija F. D. Dinama na Šalati 1948. g. — God. 1949. bio sam na alpinističkom tečaju na Durmitoru, a 1950. g. na zimskom alpinističkom tečaju u Kamniškim Alpama, koji je priredilo planinarsko društvo 'Univerza' u Ljubljani.«

Tečaj na Durmitoru bio je veoma dobro organiziran. Nerazdruživa trojka, Ratko sa svoja dva druga (Dick i Miks), ostavila je lijep dojam na organizatore tečaja. Pokazali su se veoma požrtvovni i disciplinirani. Jedan od sudionika tečaja sjeća se: »Zadatak koji bi im se povjerio savršeno bi izvršili bez nadgledanja. I tu se pokazala Ratkova spremnost pomoći bližnjemu u nevolji. Za vrijeme tečaja smrtno je stradao jedan planinar. Ratko je insistirao da ga se još istoga dana iznese iz stijene. Na njegov prijedlog pošlo se do unesrećenog, no kako je već bilo predvečerje, toga dana nije se moglo više ništa učiniti.«

Na tom tečaju na Durmitoru rodila se ideja da se osnuje studentsko planinarsko društvo »Velebit« što je ubrzo nakon toga ostvareno. Rupčići su postali članovi »Velebita« a kasnije i duša samoga društva. Ratko ima u društvu odgovorne dužnosti. Član je uprave i pročelnik visokogorske sekcije. Po osnutku alpinističkog odsjeka u »Velebitu« Ratko mu pristupa kao pripravnik spremajući se za penjača-alpinistu a kasnije postaje tehnički referent odsjeka i instruktor. Tu se Ratko maksimalno angažirao. Sve svoje vrijeme, znanje i mogućnosti

upotrebljava Ratko za napredak društva, što mu je ono i priznalo nakon smrti. U komemorativnom članku u »Našim planinama« stoji: »Za svoj razvitak i rad duguju članovi Alpinističkog odsjeka i društvo 'Velebit' Ratku Čapeku veoma mnogo.«

Kakav je duh vladao u društvu »Velebit« o tome nam pripovijeda Ratkov kolega Jerko: »U Velebit su ljudi došli iz svih mogućih pokrajina naše domovine, socijalnih staleža te političkih i ideoloških uvjerenja. Visoka tolerancija i poštivanje te raznovrsnosti ljudskih vrlina i osebnosti, parlamentaran saobraćaj u vođenju diskusija i razlaganja osobnih pogleda učinio je Velebit u ono vrijeme idealnim otokom slobode. Upravo za takav međusoban tolerantan odnos između članova velika je zasluga pokojnog Ratka jer je on te principe uzidao u temelje naših odnosa u samom začetku Velebita. To se je onda kao tradiciju našeg društvenog morala prenosilo od jednog naraštaja studenata drugima. Zbog te tolerancije svakog pojedinca Ratko je postao omljubljen kod svih, pa i onih s drugačijim ideološkim uvjerenjima. Nitko mu nije mogao nijekati iskreno prijateljstvo, požrtvornost, marljivost i duboko osobno poštenje. Zbog toga je na godišnjoj skupštini svih planinarskih organizacija u Centralnom narodnom sveučilištu Ratko odnio plebiscitarnu pobjedu i voljom prisutne mladeži svih uvjerenja bio imenovan planinarom godine.

Vrhunski dometi u alpinizmu jesu »prvenstveni smjerovi«, tj. kada planinar penjač prvi puta osvoji određenu stijenu ili vrh, uže tom i klinovima, putem koji do tada još nije nitko prošao. I Ratko ima jedan prvenstveni smjer u Dinari kroz Jarugu u jugozapadnoj stijeni Ošljaka. To je stijena teškoće II stupnja, visine 400 m. Ratko ju je svladao sa još četvoricom kolega 4. travnja 1951. g. za tri sata.

Dani uzvišenosti i ljepote

Sasvim je prirodno da mladić u godinama svoga mladenaštva osjeti simpatiju prema djevojci, doživi mladenačku ljubav. Taj prirodni zakon nije mimošao ni Ratka. Srce mu je osvojila jedna djevojka koju je često susretao u Planinarskom društvu. Neko vrijeme hodali su zajedno. Bila je to prva mladenačka ljubav. Ta djevojka, danas već gospođa, sjeća se tih dana i kaže: »Bili su to dani puni uzvišenosti i ljepote. Ratko je bio tako fin, tako plemenit da mu se ništa ne može prigovoriti. Vrijeme prve, čiste zaljubljenosti. Kako sam stanovala veoma daleko, redovito bi me navečer pratio kući. Trebalo mu je za to i po dva sata hoda.« Veza ipak nije dulje potrajala. O tome je Ratko napisao par redaka u jednu bilježnicu: »Rastali se? A sada? Bez cilja lutam gradom, obavljam poslove, učim, a ako se sjetim prošlih dana, duboko sam uvjeren da neću više ni s kojom hodati. U tom uvjerenju zavlčim se svakog dana u društvo, tamo s kolegom učim, kadikad i razgovaramo, te često padne razgovor i na gornju temu, ali ga uvjeravam da me to više ni najmanje ne interesira. Ipak se gdjejojki puta potužim na svoju ludost, što je sve tako svršilo.«

U istoj bilježnici ispred gornjih redaka, nalazimo ispisane četiri stranice o kontroli svoga držanja. Bilježio je samo kratko vrijeme od 15. XI. do 20. XII. 1949. g. Tu i tamo bilježi sasvim kratko neke dojmove i susrete. Koji su bili motivi tog bilježenja svoga držanja? Teško je nešto određenijeg reći. Vjerojatno je želio uočiti svoje pogreške, popraviti svoje postupke u odnosu prema djevojci i svojoj okolini a to se postiže jedino autokontrolom, upoznavanjem svojih reakcija u danim okolnostima. Evo nekoliko izvadaka iz tih bilježaka:

DRŽANJE

15. XI. 1949. — susretljiv, razgovorljiv veoma, pažljiv ali bez veze s osjećajima

16. XI. 1949. — hladno, razgovorljiv, pažljiv zbog dužnosti, neraspoložen i odbijajuće (hladno).

18. XI. — ujutro — susretljivo žrtvovanje koje ne pozna uvrede s opraštanjem bez posljedica mržnje ili barem predbacivanja
19. XI. — ujutro susretljiv, zadržavajući, čežnja za B(ijelim) s(tijenama); o podne susretljiv, čežnja za slobodom za prirodom i planinom
20. XI. — srdačno, povjerljivo, istinito.
21. XI. — užurbano, hladno, užurbana nervoza posve shvatljiva bojažljivim đacima. Ništa neobično.
- 22.—28. XI. — nemarnošću izostavljeno, ali ništa bitno.
29. XI. — hladan susret na B(ijelim) s(tijenama). Neraspoloženo vjerojatno zbog umora. Poslije podne uobičajeno ljubazno i pažljivo, ali ne onako kako bi na B. s. moralo biti. Navečer pospano.
30. XI. — Neraspoloženo i srdito ali pažljivo prema †. Na povratku povjerljivo i napokon ljubazno i pažljivo.
2. XII. — susretljivo, srdačno, zabavljanje s povremenom ljubaznošću. Podkraj, na povratku, zabrinuto zbog naročito (čudnog) raspoloženja † i čitavog niza neuobičajenih pitanja.
19. XII. — susretljivo, ljubazno
20. XII. — mirno, ne naročito ljubazno.

Ratko je bio veoma obljubljen među kolegama planinarima. Imao je dosta prijatelja. Dogodilo se, međutim, da je s jednim prijateljem kojega je posebno volio došlo do nesporazuma. Jedna sitnica, neka neuspjela šala prekinula je na neko vrijeme njihovo prijateljstvo. To je Ratka duboko dirnulo pa je svoje osjećaje pretočio u stihove. Pjesma ima osam kitica. Upotrebljava koji puta i ozbiljnije riječi, no ne treba ih uzeti doslovce. Htio je samo izraziti intenzitet svojih osjećaja. U dvije kitice koje donosimo dolazi posebno do izražaja njegova velika ljubav prema prirodi i planinama u kojoj nalazi zamjenu za izgubljenog prijatelja.

*I opet ću svijetom osamljen da lutam
jer sreće u društvu naći više neću,
planine, stijene, vrhunci i doli
jedinu za me od sad znače sreću.*

*Ni jedno ljudsko biće razumjet me neće
i zbog toga nikad neću imat sreće.
Al beščutna zemlja, priroda ta sveta
utjehom će meni biti dok god bude svijeta.*

Koji puta bi Ratko znao izraziti u obiteljskom krugu želju da bi pošao na studij teologije kao i brat mu Velimir. »Kad bih znao da svećenik može biti planinar, onda ne bih vidio zapreke da i ja to budem« — rekao je jednom sestri. Ipak, teško je reći do koje je mjere ta želja kod njega bila dozrela. Na vani se, međutim, nije ništa posebno opazalo, osim što je savjesno i redovito vršio svoje kršćanske dužnosti.

Na Rajskim livadama

Ratkova majka nije bila baš previše oduševljena njegovim alpinizmom i penjanjem po stijenama, što je i razumljivo. Strepila je da mu se što ne dogodi. Kad se vratio s tečaja na Durmitoru i ispriповjedio majci o tragičnoj smrti njihova instruktora, majka ga je opet upozorila kako je to opasan sport i pitala ga kako je to na njega djelovalo. »Znaš mama, to je najljepša smrt« — odgovorio je. »Ležao je pod borom, u pozadini magla, a sunce je pomalo probijalo kroz krošnje stabala.« »A njegova duša« — upitala je majka. »Ah da, čovjek mora uvijek biti spreman na smrt, baš zato bi svi alpinisti trebali biti ljudi molitve, jer nisu nikada sigurni.«

Pripovijeda majka: »Kada se spremao na svoju posljednju turu, zamolila sam ga da odustane od toga sporta, jer je toliko opasan. On mi je svečano obećao da ide još samo ovaj puta na Špik i da će poslije toga napustiti alpinizam. I obećanje je održao, ali na neočekivan način. Kao i uvijek prije polaska u planine pošao je u našu župnu crkvu Majke Božje Lurdske, ispovjedio se i pričestio. Franjevci su mi kasnije rekli da je svakome posebno dao ruku i pozdravio se, kao da je to zadnji puta. Sami su se čudili zašto tako pozdravlja, kad mu to nije ni prvi put (a oni mislili) ni zadnji put. Savjetovali su mu da bude oprezan, a on smijući se odgovori: 'Ne bojte se, ja sam na užetu sigurniji nego kad sam na ulici.' I otišao je na svoju posljednju turu.«

Bila je to tura spojena s logorovanjem u organizaciji Alpinističkog odsjeka studentskog planinarskog društva »Velebit«. Pošlo se u Julijske Alpe a tura je trebala trajati nekih desetak dana. Logor su podigli pod Špikom. U blizini, kako smo već spomenuli, nalaze se Rajske livade i na njima kapelica posvećena Majci Božjoj. Za vrijeme boravka, jer je bila nedjelja, pošao je Ratko s kolegom Jerkom onamo na sv. misu. Dani su prolazili u krstarenju po okolnim planinama. Približavao se onaj kobni dan 21. srpanj. Uoči toga dana velebitaši su se dogovorili za uspon na Špik. Podijelili su se u dvije grupe. Ratko i Jerko dogovorili su se s drugom grupom planinara, koji nisu bili iz Zagreba, da će se zajedno s njima penjati Dibonovim smjerom Špika. Dogovor je bio ujutro za 7 sati. Kad su Ratko i Jerko stigli u urečeno vrijeme na dogovoreno mjesto, tj. do njihova prenoćišta, dočekalo ih je neugodno iznenađenje. Planinari (nisu bili Hrvati) nisu održali svoje obećanje. Iz neopravdanih razloga pošli su sat ranije ne obavijestivši njih dvojicu. Malo ožalošćeni i pomalo uvrijeđeni uputili su se Ratko i Jerko sami u osvajanje Špika. Ne kažemo da nisu bili dorasli i sposobni za taj uspon, jer su obojica već biliiskusni penjači. No tragedija se vjerojatno ne bi dogodila da je spomenuta grupa planinara bila izvršila svoje obećanje prema dogovoru. (Usput treba spomenuti jednu žalosnu činjenicu: ta se ista grupa planinara iduće godine prvog svibnja penjala tim istim smjerom. Nedaleko mjesta gdje je Ratko stradao, na žalost svi su tom prilikom izgubili svoje živote.)

Jerko, koji se zajedno s Ratkom penjao i koji je jedini svjedok tragedije, opisao je taj zadnji dan, uspon i samu nesreću pa dalje donosimo njegov opis svega što se dogodilo.

U zagrljaju stijene

Bila je subota, 21. srpnja 1951. g. Svježina alpskog jutra probudila me iz sna. Nad čitavom kotlinom Martuljka još je vladao sumrak pokriven bijelim plaštem jutarnje maglice. Sve je bilo tiho i svečano. Obukoh penjačku opremu te se uputih iz sjenika u kojem sam prenoćio preko male rosnate livadice do šatora gdje mi spavaše prijatelj. Ulazim u šator budeći ga: »Ratko hodi, idemo! Čekaju nas, ne smijemo zakasnuti.« Ratan progleda, nekako mu se ne ide. Diže se zijevajući. Jučer je kasno legao jer je poslije večere išao u dolinu Martuljka baciti poštu za mile i drage. A po povratku u logor pjevao je s ostalima lijepe planinarske pjesme vani uz vaticu sve do pola noći. Doručkovasmo i krenusmo kupivši penjački materijal... Sam vrhunac Špika sa svojom najdužom sjevernom stijenom prekrasno i veličanstveno dominira čitavom Martuljkovom skupinom. Došli smo na ugovoreno mjesto. No oni koji su nas sinoć pozvali bili su otišli već sat ranije. Zar se tako drži riječ i obećanje jednog planinara? A što sad

— zapitah. »Kratit ćemo do stijene, možda ih stignemo pred samim usponom.« — odgovori Ratko. Došavši do podnožja, uputismo se penjući se koso položenim vlažnim žlijebom na tjeme glave. Mali predah. Sjedam na travu i vadim kruh s marmeladom. Dijelimo na pola. Ratan mi kroz puna usta tumači smjer. Sav je u elementu! Vadi svoj »nyl« — uže koje je dobio od Planinarskog saveza Hrvatske zbog aktivnog rada i zalaganja u alpinističkom odsjeku »Velebita«. Grli ga te mi kaže: »Jerko, mi ga krstimo! Još se nitko nije penjao na njemu! Tko zna, tko će posljednji puta?« Svakako ti, pošto je tvoje — odgovorih u smijehu niti ne sluteći strašnu tragediju, koja će se za nekoliko sati odigrati. Podijelismo međusobno klinove i karabinere, stavih naprtnjaču na leđa te se navežemo. Još jednom bacimo pogled na stijenu, a zatim dolje — naši su upravo pošli. Pogledasmo se u oči, pružismo ruke i kratak »sretno« zašumi stijenom. Par časaka kasnije već sam bio na ulazu Dibonovog smjera — penjući se prvi, osiguravan od prijatelja. Već smo propenjali kamine, zubce i police prilično brzo. Do sada stijena bijaše prilično čvrsta i puna sigurnih oprimaka, ali kako smo ušli u široku, skoro okomito razvedenu stijenu, nailazimo sve češće na kršljiva i nesigurna mjesta. Poviše nas penju se Slovenci, polako, nesigurna koraka. »Fiii-jjuuu!« Fućka kamen odronjen užetom gornjeg naveza, rušeci se nedaleko nas preko previsa u provaliju. Bacamo se k stijeni, priljubivši se uz nju, kako bi se na taj način očuvali od možebitnih krhotina. Pužemo polako dalje za njima, stopu po stopu, trzaj po trzaj. Stižemo na široku policu dugačku tri dužine užeta. Sjedamo na njen početak malo se odmarajući. Gledam dolje u kotlinu. Pod nogama leži nam veličanstvena slika prirode. Zelene livadice i pašnjaci prekriveni bujnom planinskom travom i raznobojnim cvijećem. Oranice, šume crnogorice, puteljci, ceste. Ratko prekine šutnju: »Pogledaj ih! Tamo preko u stijeni penju se naši! Kvv-aaa!« Oglasi se njegov poznati planinarski zov. Par časaka kasnije čuo se njihov odgovor: »Haj-looo!« Polica je prazna. Ulazimo polako u nju po kršljivom kamenju što nam otežava sigurnost hoda i prelaženja. Već smo propenjali 700 m. Tin-tin-tin! Klok-klok-klok — čuje se pjev zabijanja klina u stijenu. »Steži, popusti! Mogu? Možeš!« — to su, uglavnom, jedine riječi kojima se saobraća a sve ostalo smeta pri radu. Čovjek napreže svu svoju fizičku i umnu sposobnost kako bi u borbi sa stijenom ostao pobjednikom. Ratko je neko vrijeme bio prvi a onda smo se opet zamijenili. Kao drugi osigurava mene. Bacivši pogled gore u lijevo, kazah:: »Jest vraški teška i eksponirana stvar! Na, uzmi moj šešir. Ti si gologlav, a osim toga drugi.« Što prvom omakne, drugom padne. Unatoč protivljenja silom sam mu stavio šešir. Pogledah ga i upitah: »Mogu?« »Možeš! Slobodno!« — odgovori mi on zauzevši stav osiguranja. Bio mi je to posljednji pogled na ono sretno, uvijek nasmijano lice. Lice čestitog mladića, punog poleta, uzornog rodoljuba, sposobnog penjača i rijetkog prijatelja.

»Klink« — zvekne karabiner spojivši mi uže s klinom — bio sam osiguran. Prođoh glatku ploču stijene s trbušastom izbočinom. Njen svršetak ulazi u okomit veoma kršljiv kamin, širok 3—4 m i dug preko 30 m. Na vrhu žlijeba nalazi se omanje pogodno mjesto za osiguravanje na kojem se nalazio posljednji penjač slovenske grupe. Uskoro sam ga dostigao. Odjednom začuh odozdo Ratkov upit: »Jesi li već gore?« — »Da, ali ne na sigurnom mjestu« — »Mogu li ići?« — »Ne možeš.« On ponovi da sam ga jedva čuo i ponovno mu odgovorih: »Ne možeš.« Slovenac polazi dalje i prolazi pokraj mene preko jedne izbočine. Ja u međuvremenu osiguravam Ratka. U tom momentu na moje zaprepaštenje pojavio se Ratko baš nad previsom dok sam ja promijenio nogu da se poduprem o jednu kamenu izbočinu kako bih imao bolji stav da ga k sebi osiguravam. U tom trenutku izbočina prasnu odlomivši se od stijene a ja jurnem za njom niz žlijeb kamina u provaliju gurnuvši kamenu gromadu što je u žlijebu ukliještena već od prije ležala te se i ona uz lomljivu stropošta prema Ratku. Zavikah sav u paničnom strahu: »Pazi-i-i!« — htijući upozoriti Ratka da se skloni. Ja sam, međutim, u padu stegnuo uže a on nije ni mogao nikamo se maknuti jer je već bio na ulazu kamina. Još sam vidio kako se uzaludno nastoji rukom zakloniti od kamene lavine koja je jurila strelovitom brzinom prema njemu. Sunce mu je uz to zablještilo oči pa nije mogao točnije odrediti smjer kamene gromade i ona ga je na izlasku iz kamina udarila u glavu. Šešir zaleprša zrakom a Ratko ispusti

uže i sruši se naglavce pod izbočinu stijene u lijevo. Prisutnost Slovenca spasila je meni život, jer je u času kad sam ja počeo padati prebacio moje uže preko drugog kamena i tako spriječio da nisam i ja odletio u provaliju. Bile su to kritične sekunde pune očajne napetosti i borbe za samoodržanje. Refleksi instinkta su munjevito radili a kad je sve bilo gotovo, čovjek nije sam mogao vjerovati da je to sve istina. Kad sam se pribrao od prvoga šoka, tiho zovnuh: »Ratko — Ratane!« Ponovih nešto glasnije. Sve je ostalo tiho i mirno. »Mrtav je« — reče tužno Slovenac. Ne, ne vjerujem. Možda je samo ranjen, onesviješten. Popeo sam se natrag do Slovenca, zabio nekoliko klinova o koje osigurah Ratkovo uže, razvezah se i onda se pun strepnje stadoh spuštati polako spram trbušaste izbočine. Poda mnom se ukazao strašan prizor. Ratko je visio naglavce vezan za uže podno izbočine. Njegov ruksak bio mu je uzglavlje. Niz čelo i kosu razlijevala se vruća krv, koja je toliko ljubila planine, a sada je natapala hladne kršljive stijene. Nekoliko metara ispod njega ljeskao se na okomitoj stijeni krvavi plašt. Gledao sam ga ne mogavši vjerovati da je s Ratkom sve svršeno...

»Danas je prekasno da ga vadimo« — reče mi vođa slovenskog naveza, kada se i on spustio i ustanovio da je Ratko zaista mrtav. »A nemamo dovoljno znanja ni tehničkih sredstava za spasavanje. Sutra će ga članovi gorske službe izvući ili spustiti dolje.« Pošao sam zajedno s njima na vrh gdje sam pričekao našu drugu grupu koja je već bila obaviještena o kobnoj tragediji. Mislim da svatko može sebi predstaviti kako mi je bilo pri duši. Svijest da sam nehotice, želeći ga u stvari osigurati, izazvao smrt dragog mi prijatelja, sjela je kao teška mora na moju dušu. Sutradan, bila je upravo nedjelja, pošli smo svi preostali do kapelice na Rajskim livadama kamo je i sam Ratko često zalazio i gdje je bio prije tjedan dana. Jedan tamošnji svećenik koji je bio na odmoru za njega je odslužio sv. misu i svi smo joj prisustvovali. Isti svećenik našao se ondje i godinu dana kasnije kad smo došli postaviti Ratku spomen-ploču u Dibonovom smjeru pa je i tom prilikom za nj prikazao sv. misu.

Da li je planinarski rizik moralno opravdan?

Iz do sada navedenog očito je da Ratko nije stradao vlastitom krivnjom i neoprežnošću. Niti se može teretiti njegovog kolegu Jerka zbog neopreznosti. Penjač alpinist ne zna kakva ga iznenađenja očekuju u susretu sa stijenom. Uz maksimum pažnje događa se da jedna nepredviđena sitnica izazove tragediju.

No, postavlja se drugo pitanje moralnog karaktera. Da li je moralno opravdan, dopustiv, alpinizam i slične ljudske aktivnosti gdje se život tako lako izlaže opasnosti samo radi razonode? Nije li to protiv razboritosti ići u takove okolnosti gdje čovjek može lako stradati?

Prije odgovora mogli bismo postaviti još jedno pitanje. Automobilizam, vožnja automobilom je slična ljudska aktivnost gdje je ljudski život u neprestanoj opasnosti. Dosta je samo trenutak nepažnje da dođe do nesreće. Pa ipak nikome ne pada na pamet da postavlja pitanje o moralnoj dopustivosti vožnje automobilom. Alpinist, slično kao i vozač automobila, mora biti čovjek smiren, hrabar, koji ima volje i sklonosti za osvajanje stijena. Suvremenom tehnikom penjanja (klinovi, uže) penjač je potpuno osiguran od pada. Ne penje se nikad sam, nego uvijek barem dvojica. O njegovoj dakle opreznosti i razboritosti ovisi kako će se vladati u stijeni. On sam mora dobro prosuditi prepreke, mogućnosti dokle može i koliko može, slično kao i vozač automobila. Što se tiče samih motiva alpinizma (razonoda, osvajanje vrhova nepoznatih planina itd.) tu se s moralnog stanovišta nema što prigovoriti. Pa ako se dogodi što nepredviđeno, zar se i tolike nesreće na našim cestama ne događaju nepredviđeno?!

Za nas kršćane koji vjerujemo da Božja Providnost ravna svijetom, slučaja u ljudskom životu nema. Pa u tom svjetlu treba shvatiti i Ratkovu smrt.

S obzirom na to treba spomenuti jednu veoma važnu činjenicu koja pomaže da lakše shvatimo odluku Providnosti u vezi Ratkova života. Već je bio u drugoj godini studija kad je iznenada obolio na očima. Bolest je bila veoma ozbiljna, no ni svojim ni prijateljima nije o tome ništa govorio. Majku je utješio riječima da je to neka upala koja će brzo proći pa kod kuće na to nisu polagali važnosti. Osim liječnika samo je još jedna osoba znala za njegovo teško stanje: bio je to njegov gimnazijski profesor kemije Rudolf Slunjski, koji nam je ispričao slijedeće: »Jednoga dana susreo sam Ratka u školi kako obilazi hodnicima. To me je iznenadilo pa sam ga upitao što još traži ovdje kad je sada već student. Nakon malo oklijevanja odgovorio mi je vrlo ozbiljno: 'Znate razbolio sam se na očima. Liječnik mi je rekao da ću za šest mjeseci oslijepiti. Zato sam došao da još jednom obiđem i razgledam školu u kojoj sam proveo svoju mladost!'«

Svatko si može zamisliti kakva bi to bila sudbina za tog mladog čovjeka punog energije, želje za životom, ljubavi prema prirodi, planinama, da se to zaista ostvarilo! Nije li odluka Providnosti što je ranije završio svoj zemaljski život humanija, milosrdnija?!

Kolikogod Ratkova smrt izgledala tragična, u njoj ipak ima nešto lijepoga, gotovo uzvišenoga. Mladić koji je toliko ljubio prirodu, planine, visine, konačno u zagrljaju stijene završava ovozemski život. Priroda kojoj je Ratko svim bićem težio prima ga u svoj naručaj a njegovom krvlju oblivene stijene planine kao da simbolički govore o vjenčanju njegova bića s onima što su mu jedina sreća kako spominje u svojim stihovima: »planine, stijene, vrhunci i doli, jedinu za me od sad znače sreću.«

U času nesreće Ratko je uza se imao sličicu Majke Božje Karmelske s dodatkom od nekoliko listova na kojima je tiskana devetnica i razne molitve Blaženoj Djevici Mariji. Sigurno ih je Ratko molio, inače ih ne bi nosio uza se, jer bi mu bila dosta i obična sličica. Jedna od tih molitava glasi:

»O Marijo, neću više prosjačiti sreće ni užitka na ovome svijetu. Stavljam se posve u Tvoju zaštitu. Ti si mi Voditeljica i obrana! Ti si moja Majka. Pomozi mi, spasi dušu moju! Moj život na ovome svijetu nije drugo nego neprestana borba a ja hoću da živim i da se spasim. Zato se utječem k Tebi, najboljem utočištu preporučujući se Tvojim moćnoj zaštiti. Ti kao Majka, Posrednica i Zaštitnica učini da na ovom svijetu osjetim plod Tvoje ljubavi, a na drugom učini me dionikom svoje neizmjerne slave! Amen!«

Nema sumnje da je Ona, kojoj je Ratko cijeloga svoga života bio posebno odan i kojoj je sigurno bezbroj puta uputio riječi »...moli za nas grešnike sada i na času smrti naše« došla u susret i povelala njegovu čistu mladenačku dušu u nebeske visine prema vječnim ljepotama.

Najbolji među najboljima

Vijest o Ratkovoj smrti potresla je sve njegove brojne drugove planinare a najviše je svakako pogodila njegove najbliže, napose majku. Udarac je bio tim teži što je to trebao biti njegov posljednji alpinistički pohod planinama kako je to svečano obećao majci prije polaska.

Osim obiteljske osmrtnice i Planinarsko društvo je izdalo svoju u znak priznanja svome aktivnom članu. Pogreb mu je bio veličanstven kako si možemo i zamisliti. Brojni znanci i prijatelji, župljani, svi članovi franjevačkog samostana te mnoštvo njegovih kolega planinara došli su ispratiti njegovo tijelo na Mirogoj. Osim dvojice planinara kod groba je govorio i župnik iz čijeg govora donosimo nekoliko izvadaka:

»Dok je prošle godine pred brojnim svijetom u našoj kripti Majke Božje Lurdske jedan moj kolega imao čast da u ime naše redovničke obitelji i župe izrazi čestitke na najvećoj sreći koju je doživjela plemenita obitelj Čapek, time što je jedan njezin član, vlč. Veljko, kao svećenik po prvi puta prikazao nekrvnu žrtvu — sv. misu, dotle evo na me danas pade neugodna dužnost da u ime iste naše redovničke obitelji i župe pred ovim brojnim svijetom javno izrazim našu duboku sućut na velikoj nesreći koja je mogla zadesiti ovu obitelj. Prošle godine jedan brat-svećenik ulazi na oltar, danas drugi brat ministrant silazi u grob...

Ratko je proživio tek dvadeset i jedno proljeće. Bio je student tehnike. Kao takav puno je obećavao danas-sutra i obitelji i društvu i domovini... Kao svaki dječak, student, mladić mora naći sebi jedan način razonode — a obično ga nalazi u raznim oblicima sporta — naš je Ratko izabrao jedan od najljepših i najduhovnijih — planinarenje.

Postao je savršen planinar, kako su to ovdje malo prije naglasili dvojica njegovih kolega.

Veoma je bio zanimljiv kad bi pričao o pothvatima i osvajanjima vrhunaca, o vjetrovima, kiši, gromovima, suncu. A pričao bi satima osobito kad bismo se vraćali s bistričkog hodočašća na koje je on redovito svake godine išao.

Što je još bio naš Ratko? Bio je ministrant, poslužitelj kod oltara, služba najbliža svećeničkoj, između laičkih službi najuzvišenija. Kakav je to bio lijepi prizor u našoj crkvi vidjeti odrasla mladića — ministranta — sveučilištarca s molitvenikom u ruci, uronjena u molitvu! Uvijek je priskočio u pomoć kad ne bi bilo mladih ministranata, osobito u rano jutro prije nego bi stavio na sebe svoj izletnički ruksak...

Ratko je bio, neka mi ovdje oprostite sav mlađi naraštaj, najbolji mladić među najboljima ove naše višetisućne župe. Dominantna crta njegove duše bila je savjesnost. Njegovati, oblikovati, čistiti i profinjavati svoju savjest bio je njegov najpreči posao. A savjest mu je bila kao fin precizan sat, najbolje marke i najskupocjenije kovine. Finesa savjesti, finesa duše — u njemu je to bilo iznad svega. Bio je fin s Bogom. To se opažalo u njegovoj iskrenoj pobožnosti i sabranoj molitvi. On je kao mladić koji se morao dnevno boriti protiv struje što dolazi od tamnih sila u čovjeku osjećao potrebu Boga, potrebu milosti... Znamo pozitivno da je izbjegavao dvolične viceve i izraze. Bio je fin prema svakome s kime je došao u dodir. Od njegove vedrine, mirnoće i veselosti svatko je nešto ponio. Činio je dobro svagdje i svakome pa bio koje vjere ili uopće bez nje. Odlikovao se posebno u nevinosti i bjelini. Ta on je ljubio vedre visine, vrhunce, čisti zrak, kamo oblaci i magle velikih modernih Sodoma ne dopiru. Volio je vječni snijeg, bijele sniježne pahuljice. A to je bio samo odraz njegove nutrine. Idealan mladić, uzoran sin, karakter i vjeran katolik!«

Trajan spomen

U svom prvom broju nakon Ratkove smrti planinarski časopis »Naše planine« donio je poduži komemorativni članak o svome zaslužnom članu s njegovom fotografijom.

Njegovi drugovi sjetili su se njegove želje koju je jednom pola u šali izustio na Bijelim stijenama, a da nitko nije ozbiljno slutio da bi se to zaista moglo ostvariti. Donijeli su mu odanle veliki kamen koji mu danas krasi njegov grob sa simbolima alpinizma — užetom i cepinom — i trajno svjedoči o njegovoj velikoj ljubavi prema prirodi i planinama.

Na godišnjicu smrti podigli su mu kolege planinari spomen-ploču u Dibonovom smjeru Špika ispod mjesta gdje je stradao.

Još jedan spomenik ovjekovječuje Ratkovo ime u planinarskim krugovima. U vremenu od 10. do 20. listopada 1952. članovi studentskog planinarskog društva »Velebit«, njih trinaest, među njima i mnogi Ratkovi kolege, izgradili su tri km daleko od Bijelih stijena — u Samarskim stijenama kućicu i prozvali je »Ratkovo sklonište«. Veličina objekta je 3 m s 4 m s jednim prozorom, a smješten je u prirodnoj pećini najbliže u odnosu prema stijenama. Kod gradnje su

upotrijebljeni ostaci ratne bolnice. Gradnja nije bila laka. Snijeg i kiša, jer je bila već jesen, otežavali su posao, no studenti planinari nisu popustili. Materijal je trebalo dovesti izdaleka. Ipak uz velike napore uspjelo se. O tome je izvijestio zagrebački Vjesnik od 20. studenoga 1952., str. 4.

I »Naše planine« donijele su opširniji članak iz pera Željka Cernića o gradnji Ratkova skloništa (br. 11—12, 1952., str. 331—336). Donosimo završni dio članka:

»Devetog dana izbivanja ustali smo već za mraka. Bilo je vrlo svježe. Noću je pao mraz. Kroz vlažno požutjelo jesensko lišće probili su se prvi sunčani zraci i počeli sakupljati svoj dio onog što se kroz pet dana spustilo da nas ometa u radu.

A za nas je to sunce bilo nova snaga. Upravo je došlo u času kad je naš ekonomat pružao bijednu sliku, ali i kad smo mi osjećali veliku sreću zbog pobjede — došlo je da pojača naš trijumf. Bio je to dan kad je zabita posljednja daska naše kuće, koja ima krov, prozor i vrata, dakle prava kuća.

Bez viska, vinkla i libele, sa četiri kilograma čavala i jednim blanjalom kupljenog materijala Ratkova kuća je podignuta. Izgledalo je nevjerojatno i ludo, izgleda mi to na mahove i danas. Ta padala je kiša, padao je snijeg, bilo je mokro, naporno, bili smo umorni, gladni i žedni, no što je sve to? Zar to nije žrtva i spomen kao kap vode u odnosu na more, prema onome što je naš Ratko bio, što je on zaslužio? Koliko puta je on kisnuo i zebao s onim istima koji digoše tu kućicu? Zar nije on uvijek bio voljan dati od sebe sve za drugoga? Mnogi ga nismo poznavali za života, no poznamo ga sad jer živimo s onima koji su živjeli s njim.«

Ratkovo sklonište jest jedinstven planinarski objekt takove vrste u našoj zemlji. U svakom malo detaljnijem vodiču hrvatskih planina naći će se o njemu podaci održavajući tako trajan spomen na onoga čije ime nosi.

Svijetla točka na obali

Ratkov grob na Mirogoju nije teško naći. Nalazi se na početku novog groblja nakon svršetka arkada uz glavnu cestu na lijevo; 117 polje, br. 3. I sada nakon toliko godina od njegove smrti često će se naći na njegovom grobu svijeća ili uljanica koju nije zapalila samo njegova rodbina.

Pripovijeda nam Ratkova majka: Jednoć u rano proljeće našla sam na grobu nekog gospodina kako stavlja veliku kitu karamfila. Iznenadila sam se jer su u to doba karamfili jako skupi i upitah ga nije li i on alpinist. »Nisam« — odgovori nepoznati gospodin, »ali ja tom mladiću dugujem život. Jedne nedjelje otišao sam u špilju Veternicu i hodajući po njoj zalutam. Uzalud sam dozivao. Već sam bio iscrpljen, ponestalo mi je petroleja i uplašio sam se da ću ondje stradati životom. U međuvremenu moji su kolege čekali uznemireni pred ulazom, zabrinuti što se nisam vratio. Sami su bili neiskusni i nisu se usudili ulaziti unutra. U to naiđe Ratko vraćajući se s izleta. Kad je čuo što se dogodilo, bez razmišljanja odbaci svoju naprtnjaču, uzme jednu lampu prelije u nju petrolej iz ostalih i krene unutra. Dugo je i on puzao. Konačno je čuo slab poziv i nekako uspio doći do mene. Prebacio me na svoja leđa, zavezao užetom i tako izvukao napolje. Čim sam došao k sebi, Ratko je nestao sa svojom grupom, jer mu nije bilo drago primati hvale. Sada ja činim samo svoju dužnost kad mu donosim cvijeće na grob.«

Idući često na grob — nastavlja majka — našla sam jednu staricu koja je drhšćućom rukom stavljala zapaljenu svjećicu podno Ratkova nadgrobnog spomenika. Upitam je da li ga je poznavala, a ona će mi: »Jedne nedjelje ujutro dopremili su mi ugljen i bacili pred kuću. Sama sam ga počela ubacivati jer nemam nikoga. U taj čas naiđe jedna grupa planinara i jedan visoki mladić me upita: 'Bakice, zar nemate mladih da vam pomognu?' Nemam, sine —

odgovorim mu. On prvi skine svoju naprtnjaču i pođe u drvarnicu. Kad je završio, donijela sam mu malo rakije, ali je nije popio nego reče: 'Popijte, bako, u moje ime!' Spremao se da krene a ja ga upitah barem za ime da se za njega Bogu pomolim. Reče mi: 'O, to primam rado! Zovem se Ratko, planinar.' Koji mjesec kasnije čula sam da je poginuo i otišla sam na groblje i tu sam ga našla. Sada se dolazim pomoliti na njegov grob.« — Još koji puta našla sam takovu malu svjećicu na grobu, znak da je dolazila i kasnije — završava Ratkova majka.

Čini nam se da na koncu ovog prikaza Ratkova života najbolje pristaju završne riječi iz već spomenutog komemorativnog članka u »Našim planinama« objavljenog nakon Ratkove smrti:

»Ratko nije mrtav — duh nesebičnog i nezaboravnog prijatelja živi i nadalje u našim srcima i našem djelu, daje nam uvijek nove snage i kao svijetla točka na obali pokazuje put brodarima u nova obzorja, bez međa...«